

Polder.blad

Januari 2007

natuurpunt

Hobokense Polder

Algemene info

Lidmaatschap Natuurpunt: 20 euro per jaar te storten op onze rekening. Dit bedrag omvat het lidmaatschap voor het hele gezin. Als lid van Natuurpunt Hobokense Polder ontvangt men het algemeen verenigingsmagazine Natuur.blad en ons afdelingstijdschrift Polder.blad.

Abonnementen: Natuurpuntleden kunnen zich abonneren op het natuurstudietijdschrift Natuur.focus en het ornithologisch blad Natuur.oriolus aan telkens 8,5 euro. Beide tijdschriften samen kosten 14,50 euro.

Abonnement op het tijdschrift Polder.blad van Natuurpunt Hobokense Polder: voor leden van andere afdelingen door storting van 6 euro op onze rekening.

Verzekering: ieder Natuurpuntlid is verzekerd inzake burgerlijke aansprakelijkheid bij deelname aan de Natuurpuntactiviteiten. Niet-leden gaan mee op eigen verantwoordelijkheid. Daar het bestuur niet verantwoordelijk kan gesteld worden voor de gevolgen van brand, worden de rokers er uitdrukkelijk op gewezen dat zij dit doen op eigen risico.

Alle betalingen dienen te gebeuren op volgende rekening:
979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder. Op uw betalingen steeds reden van betaling en uw naam vermelden a.u.b.

Fiscaal aftrekbare giften (min. 30 euro) dienen rechtstreeks gestort te worden op rekening 293-0212075-88 van de Natuurpunt vzw, Michiel Coxiestraat 11 2800 Mechelen met vermelding "Afdelingsfonds Hobokense Polder"

Contactpersonen

Voorzitter: info@hobokensepolder.be

Danny Jonckheere, Cdt. Van Laethemstraat 45, 2660 Hoboken, 03/828.64.03

Conservator Hobokense Polder: conservator@hobokensepolder.be

Wim Mertens, Jan de Groofstraat 13, 2610 Wilrijk, 03/216.93.62

Redactie Polder.blad: tijdschrift@hobokensepolder.be

Ria Thys, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Ledenadministratie: leden@hobokensepolder.be

Luk Smets, J.F.Kennedylaan 22, 2630 Aartselaar, 03/289.73.66

Geleide wandelingen: wandelingen@hobokensepolder.be

Annie Van Zwieten, Zomerdijklaan 4, 2660 Hoboken, 03/828.37.60

Webmaster: webmaster@hobokensepolder.be

Toon Verbruggen, Goedetijdstraat 89, 2600 Hoboken, 03/231.78.26

Propaganda:

André Driesen, Krekelstraat 124, 2660 Hoboken, 03/829.19.10

Goudklompjes:

André Van Langenhove, Zevenbergenlaan 8, 2660 Hoboken, 03/288.00.81

Gilbert Van de Velde, Van Traynellaan 28, 2660 Hoboken, 03/825.12.75

Foto op kaft:

KIJK.punt! De aanzet is gegeven!

Foto: Luk Smets

De **polderwandelingen** worden verzorgd door VMPA-Hoboken en zijn in de agenda aangegeven met

Ieder die het wenst, ook scholen en verenigingen, kunnen een wandeling met natuurgids aanvragen bij Annie Van Zwieten. Contactgegevens: zie hoger.

Website: **www.hobokensepolder.be**

Raadpleeg deze website voor achtergrondinformatie, foto's van activiteiten, de geschiedenis van de Hobokense Polder, ...

Polder.flits: Van tijd tot tijd brengen we onze leden via e-mail op de hoogte van dringende berichten, die via ons tijdschrift niet tijdig kunnen meegedeeld worden of als herinnering. Wenst u zulke berichten te ontvangen, geef dan uw emailadres door aan flits@hobokensepolder.be

Onze afdeling heeft een **open bestuur**. De bestuursvergaderingen vinden in principe plaats op de **derde woensdag van de maand** om 19.30 u in **zaal De Schorren, Graspolderlaan te Hoboken**. Alle leden zijn welkom. Zie verder in het tijdschrift voor eventuele wijzigingen.

Inhoudstafel

Colofon	2
Editoriaal	3
Kalender	4
Cursus Watervogels	8
Algemene vergadering en gezellig samenzijn	9
Onze sponsors	9
KIJK.punt: het bouwproces	10
Beheer:	
- Het belang van vrijwilligers	12
- Beheer met Hofke van Thys	13
Educatie:	
- Watervogels: eenden	14
Studie:	
- Watervogeltellingen	16
- Waarnemingen in de regio	16
- Nieuwe planten in de Polder	18
Soortenbescherming:	
- Paddenraapactie	19
- Alpenwatersalamander	19
Studie:	
- Vogeltrektellingen	20
Behaagactie 2006: resultaten	22
Schoenen Torfs steunt ons!	23
Te koop!	23
Vogels Voeren en Beloeren	24
Terugblik:	
- Poëziewandeling	24
- Kalmthoutse heide	25
- Neteboorden	26
Activiteitenkalender	28

Met dank aan de fotografen:
André Van Langenhove, Chris Verwaest, Danny Jonckheere, Gilbert Van de Velde, Luk Smets, Paul Dierckens, Rudi Franssen, Walter Decoene, Walter De Weger, Wim Mertens
Ook werden enkele foto's van internet geplukt.

Weeral een jaar vol natuurpret voorbij!

Als jullie dit lezen, zijn Kerstmis en Nieuwjaar reeds voorbij, maar toch willen we iedereen nog een **fantastisch, gezond en natuurvul 2007** wensen! Wij staan ondertussen al terug in de startblokken om er samen met jullie weer een onvergetelijk jaar van te maken met prachtige natuurbelevingen.

Een belangrijk project dat we zeker willen afronden en in gebruik nemen dit jaar is het **'KIJK.punt'** dat ook aan rolstoelgebruikers de kans moet geven om van ons stukje polder te genieten. De bouw ervan is ondertussen al goed opgeschoten, mede dankzij de enorme inzet van onze "Goudklompjes" en de jeugd van Pius X. Er moet echter nog veel gebeuren en alle helpende handen zijn meer dan welkom.

Daarnaast zullen we ook werk maken van een verdere uitbreiding van het raster, ditmaal richting "archerie". Hierdoor hebben onze beestjes niet enkel een groter stukje graasgebied, maar bovendien is er de mogelijkheid om de "archerie" om te vormen tot een schuilplaats voor de dieren.

Ook de wandelpaden worden weer onder handen genomen in 2007 (door de Goudklompjes, scholen en andere vrijwilligers), zodat iedereen weer ten volle kan komen genieten van dit stukje natuur aan de rand van Antwerpen. En als jullie komen wandelen, hou de ogen dan maar open, want in 2006 is er al 4 maal een melding geweest van een observatie van een ree in de polder en omgeving!!

Wil je graag een terugblik krijgen van wat we allemaal gedaan hebben in 2006? Kom dan naar onze **Algemene ledenvergadering op zaterdag 3 februari** in Zaal Moretus. We maken het gezellig, met naast de terugblik ook een kijk op 2007 en een ontspannende kwis bij een hapje en een drankje. Dus welkom!

In dit nummer kan je lezen welke activiteiten er op korte termijn georganiseerd zullen worden en welke bijzondere vogels we op bezoek kregen de afgelopen maanden.

Tenslotte nog een leuk idee voor een laat nieuwjaarsgeschenk of een cadeautje voor een andere gelegenheid: schenk iemand eens een lidmaatschap van Natuurpunt. In het voorbije jaar konden we met veel plezier vaststellen dat ons aantal leden flink gestegen is. Bedankt voor jullie steun!

Danny Jonckheere

Van harte welkom op onze activiteiten !

Honden kunnen in ons natuurgebied Hobokense Polder mee aan de leiband, maar kunnen niet mee bij andere activiteiten.

Kostendelend vervoer (5 eurocent/km wordt op de afspraakplaats georganiseerd)

Kindvriendelijke tocht

Wandelingen begeleid door VMPA-gidsen, ook aangekondigd in de VMPA-kalender

Voor deze activiteiten dient ingeschreven te worden

Zaterdag 13 of zondag 14 januari 2007

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81

Van oktober tot en met maart worden in heel Europa op een vast weekend alle watervogels geteld.

Al verschillende jaren nemen we in Hoboken deel aan deze tellingen.

Wil je deelnemen aan zo'n telling, neem dan op donderdag 11 of vrijdag 12 januari contact op met André voor

de juiste teldag en het vertrek uur. Afspraak aan de vijver halverwege de Scheldelei in Hoboken.

Je kan André ook mailen andre.van.langenhove@versateladsl.be. De resultaten van de najaarstellingen kan je verder in Polder.blad terugvinden.

Zondag 14 januari 2007 om 10 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info bij Danny Jonckheere, 03/828 64 03 - info@hobokensepolder.be of Wim Mertens, 03/216 93 62 - conservator@hobokensepolder.be

In de wintermaanden gaan we in het weekend eenmaal per maand aan de slag in de Hobokense Polder.

NIEUW is dat we halve dagen werken van 10 u tot 13 u.

Afspraakplaats: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 10 u. Je brengt best waterdicht schoeisel en werkkledij mee.

Een heerlijke koffiekoek is voorzien voor al wie komt helpen.

Uit te voeren werken voor dit voorjaar:

- maaien en maaisel afvoeren
- onderhoud wandelpaden
- verwijderen van exoten
- verwijderen van sluikestort
- opbouw van onze nieuwe vogelkijkwand, het KIJK.punt aan het Rallegat

Vele handen maken het werk lichter en hoe meer volk, hoe fijner de sfeer. Dus **welkom!**

Woensdag 17 januari 2007 om 19.30 u

Open bestuursvergadering in Zaal De Schorren, Polderstad

Alle geïnteresseerden welkom !

Woensdag 24 januari 2007 om 19.30 u

Cursus Watervogels in de winter: Theorieles 1

Lesgever: Koen Leysen

Info: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

De wintermaanden zijn schitterende maanden om watervogels te observeren. Heel wat soorten komen enkel in het winterhalfjaar voor in onze kotreien.

Maar het is niet eenvoudig om deze vogels te herkennen. Vandaar dat we je de gelegenheid geven om een **vierdelige cursus** te volgen, waarbij

de aandacht zal gaan naar o.a. eenden, ganzen, zwanen, ...

Afspraak om 19.30 u in zaal De Schorren, Graspolderlaan (Polderstad) Hoboken.

Meer info over de volledige cursus en inschrijvingsmodaliteiten zie blz 8

Woensdag 31 januari 2007 om 19.30 u

Cursus Watervogels in de winter: Theorieles 2

Lesgever: Koen Leysen

Info: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

De tweede theorieles van de vierdelige cursus Watervogels in de winter

Snel inschrijven is de boodschap ! Zie blz 8

Zaterdag 3 februari 2007 om 20 u

Gezellig samenzijn en algemene vergadering van onze vzw Het jaar in woord en beeld, gevolgd door een supergezellige quiz !

Organisatie: de bestuursploeg

Op 3 februari houden we onze jaarlijkse gezellige avond met algemene vergadering van onze vzw. Uiteraard zijn er wat verplichte nummertjes zoals de jaarrekening en begroting. Maar dank zij moderne technieken maken we er een mooie voorstelling van.

Het jaaroverzicht 2006 zal u gepresenteerd worden in de vorm van een becommentarieerde (computer)-diashow.

2006 is soms een zwaar jaar geweest met gezellige activiteiten, maar vooral een jaar van hard werken in ons reservaat én met een stevige ledengroei.

We willen ook ons bestuur versterken. Ben je kandidaat bestuurslid, geef dan uw naam door aan Danny Jonckheere.

Na het officiële gedeelte vergasten Ann en Ria u op een gezellige quiz! Traditioneel zorgt onze trouwe kookploeg voor hapjes en drankjes.

Praktisch: Afspraak om 20 u in Zaal Moretus, Berkenrodelei te Hoboken. Inkom en hapjes gratis. Voor meer inlichtingen: zie verder in Polder.blad.

Zondag 4 februari 2007 om 8.45 u

Cursus Watervogels in de winter: Praktijkles 1

Gids: Danny Jonckheere

Info: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

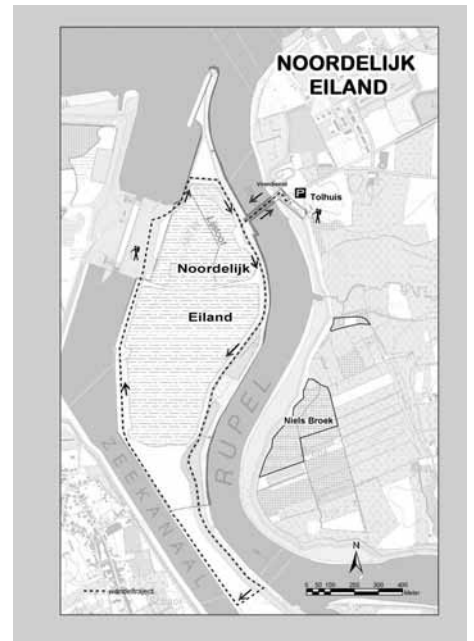
Deze voormiddag gaan we op uitstap naar het Noordelijk Eiland in Wintam. In de regio Rupelstreek/Klein-Brabant is het Noordelijk Eiland in Wintam the place to be om naar vogels te kijken: watervogels, steltlopers, meeuwen, sterns, rietvogels en roofvogels zijn er het ganse jaar door goed te bekijken op enkele mooie waterplassen.

Vertrekkend van op de parking aan het Tolhuis, aan het einde van de Tolhuisstraat in Schelle varen we met de "Heen en Weer", een mooie en comfortabele veerboot naar de overkant van de Rupel.

Praktisch: Afspraak om 8.45 u op de Kioskplaats in Hoboken. We rijden met volle wagens (kostendelend vervoer) naar het Tolhuis in Schelle, waar we de boot van 9.30 u nemen. We zijn terug in Hoboken omstreeks 12.30 u.

Te wandelen afstand: ca. 3 km
Meebrengen: zeer warme kledij, verrekijker, telescoop (indien mogelijk).

Deze uitstap is in de eerste plaats bedoeld voor de cursisten van de cursus Watervogels, maar ook andere geïnteresseerden kunnen mee, mits **aanmelding ten laatste 3 februari**.

Zaterdag 10 februari 2007 om 10 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder Plaatsen van paddenschermen !!!! HULP GEVRAAGD !!!

Info bij Danny Jonckheere, 03/828 64 03 - info@hobokensepolder.be of Wim Mertens, 03/216 93 62 - conservator@hobokensepolder.be

Binnenkort is het weer paddentrek! Meer info over onze jaarlijkse paddenraapacties vind je verder in Polder.blad !

Op deze beheerdag gaan we langsheen de Scheldelei een **scherm**

plaatsen. Als het scherm is geplaatst, komt het belangrijkste deel, namelijk het plaatsen van de valkuilen voor de trekklustige amfibieën in de vorm van **emmers**.

Een intensief werkje, waarop we heel

veel hulp kunnen gebruiken.

Praktisch: we komen samen aan de vijver van Polderstad halverwege de Scheldelei om 10 u. Einde om 13 u. Meebrengen: werkhandschoenen, spade, laarzen

Zaterdag 17 of zondag 18 februari 2007

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81

Contacteer André op donderdag 15 of vrijdag 16 februari.

Voor verdere info: zie kalender 13/14 januari

Zondag 18 februari 2007 om 8.15 u

Bustocht naar Zeeland: Op zoek naar ganzen en watervogels

Gidsen: Danny Jonckheere en Erik De Keersmaecker

Info: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Nog voor de eerste vorst invalt, worden de Lage Landen overspoeld door zo'n miljoen ganzen. Ze komen uit Nova Zembla, streken rond de Barentz-zee, Spitsbergen of het stroomgebied van de Ob in Siberië. Poolreizigers die het eeuwige licht van de arctische zomer ruilen voor de korte winterdagen in Vlaanderen en Nederland. Een ongekend natuurfenomeen dat zich ieder jaar opnieuw voltrekt.

Om meer mensen te laten genieten van het winterse decor met ganzen worden momenteel in Vlaanderen en Nederland heuse Tour de Ganstochten ingericht, of knusjes vanachter het raam in een warme autobus kijken naar de duizenden ganzen... Vandaag richten we samen met Natuurpunt Rupelstreek en Natuurpunt Klein-Brabant een eigen "Tour de Gans" in, waarbij we ook de andere watervogels zeker niet vergeten.

Als echte natuurfreaks kijken we niet enkel vanuit de autobus naar het winters decor met ganzen op de achtergrond, maar maken we ook enkele fikse wandelingen...

Met de bus rijden we rechtstreeks naar het **Oudeland van Strijen**, één van de beste ganzengebieden in Zuid-Holland. Het Oudeland van Strijen, iets ten zuiden van Rotterdam, is een polder met oude historische graslanden met een zeer hobbelige bodem, die ontstond door de ongelijkmatige inklinking van de veenbodem. Smalle wegeltjes doorsnijden het gebied en maken het onmogelijk om er met een autobus doorheen te rijden.

We maken dan ook een wandeling door het gebied waarbij we kennis kunnen maken met een 5-tal ganzensoorten. Na het bezoek aan het Oudeland van Strijen, rijden we naar de **Korendijkse slikken**, 450 ha natuur, waarvan ruim 100 ha prima ganzen-graslanden. Net voor de middag zakken we terug af naar meer bekend gebied: Goeree Overflakkee... Voor de picknick trekken we naar een cafeetje in Dirksland.

Na de middag bezoeken we nog enkele interessante ganzengebieden op Goeree-Overflakkee. We starten met een bezoek aan de **Westplaat**, een nieuw natuurgebied ten noorden van Dirksland. Vervolgens trekken we via de **Scheelhoek** naar de **Kouden Hoek**, om de dag af te sluiten met een bezoek aan de **Brouwersdam** en de **Prunjepolder** op Schouwen-Duiveland. Deze tocht is tevens de tweede praktijkles voor onze cursisten Watervogels in de winter.

Praktisch: inschrijven voor de bustocht kan tot 2 februari door een **storting van 14 euro (volw.) of 8 euro (-16 jarigen) op rekening 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met vermelding: "Zeeland" het aantal**

Kievit

Kolgans

Brandgans

personen en je telefoonnummer
Vertrek om 8.15 u aan de hoek van de Kapelstraat en de Kioskplaats in Hoboken.

Meebrengen: Warme (heel belangrijk) regenvrije kledij, stevige stap-schoenen, picknick, verrekijker !!!!, eventueel telescoop.

Terug in Hoboken: omstreeks 19.15 u

Woensdag 21 februari 2007 om 19.30 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus !!! om 19.30 u

Alle geïnteresseerden welkom!

Zondag 11 maart 2007 om 10 u

Natuurbeheer in de Hobokense Polder

Info bij Danny Jonckheere, 03/828 64 03 - info@hobokensepolder.be of Wim Mertens, 03/216 93 62 - conservator@hobokensepolder.be

Voor verdere info: zie kalender: 14 januari

Zaterdag 17 of zondag 18 maart 2007

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder en langs de Schelde

Info: André Van Langenhove, 03/288 00 81

Contacteer André op do. 15 of vr. 16 maart. Voor verdere info: zie kalender 13/14 januari

Zaterdag 17 maart 2007 om 20 u

Een fotoreis door Bolivia

Jungle, hoogvlakte en woeste bergen.

Info: Luk en Ria Smets-Thys, 03/289 73 66

In een avondvullende becommentarieerde diareeks nemen Luk en Ria Smets-Thys u mee naar dit land, waar zij in het najaar van 2006 gedurende zes weken vertoefd hebben en genoten van een onvoorstelbare natuurlijke diversiteit. De opbrengst van deze avond wordt geschonken aan een mijnwerkersproject in de Boliviaanse stad Potosi. Tijdens de voorstelling kan u merken onder welke omstandigheden de mijnwerkers (vanaf 12 jaar!) in de zilvermijnen dienen te zwoegen. Els Van Hoecke, een meisje uit de

Rupelstreek, woont al jaren in La Paz en is werkzaam binnen enkele van de ontwikkelingsprojecten, waaronder de mijnwerkersprojecten. Maar geniet vooral van de beelden van het prachtige Bolivia. Maak kennis met zijn kleurrijke bevolking. Geniet van de exotische pracht van fauna en flora.

Afspraak op za. 17 maart 2007 om 20 u in de bovenzaal van Zaal Moretus, Berkenrodelei Hoboken. Einde voorzien omstreeks 22.30 u. **Inkomprijs:** 4 euro

Zondag 18 maart 2007 om 9.30 u

Lentewandeling in de Hobokense Polder

Gidsen: Harry Buyl en Michel Van Megroot
Info: Annie Vandeweyer-Van Zwieten, 03/828 37 60

Met het begin van de lente starten we ook weer met de maandelijkse wandelingen in de Hobokense Polder. Tijd dus om te kijken naar de voorjaarsbloei, de bloei van wilgen en andere bomen, tijd ook om de eerste zangertjes te beluisteren die terug zijn van weggeweest en voor-

namelijk om te genieten van een fijne wandeling samen met mensen die van de natuur houden.

Praktisch: Afspraak aan station Hoboken-Polder, einde Berkenrodelei om 9.30 u. Einde omstreeks 12.30 u. Meebrengen: laarzen en verrekijker.

Bosanemoon

Woensdag 21 maart 2007 om 19.30 u

Open bestuursvergadering in Zaal Moretus !!! om 19.30 u

Alle geïnteresseerden welkom!

Zaterdag 24 maart 2007 om 19.30 u

Algemene Vergadering Natuurpunt vzw en Openstelling Natuur.huis

Alle geïnteresseerden welkom!

Onze afdeling is vertegenwoordigd in Natuurpunt vzw. Wij gaan samen naar de Algemene Vergadering in Mechelen, die voor alle Natuurpunt-

leden openstaat. Die dag wordt ook het nieuwe Natuur.huis, het secretariaat van onze vereniging, plechtig opengesteld. Wie graag meerijdt,

geeft even een seintje aan luk.smets@telenet.be of 03/289 73 66 voor de praktische afspraken, die bij het ter perse gaan nog niet gekend waren.

Paasmaandag 9 april 2007 om 8.15 u

Voorjaarsflora in Bertembos, Koeheide, Kastanjobos en Eikenbos

Gids en leiding: Frans Thys, 03/830.20.51 (tijdens de weekdagen)

Paasmaandag gaan we op stap ten westen van Leuven. Vooreerst maken we kennis met de voorjaarsflora van het **Kastanjobos**, gelegen tussen Veltem en Winksele-Delle. Natuurpunt Herent beheert daar 26 hectare bos en hooiland. Duizenden bosanemonen, maar ook sleutelbloemen, aronskelk, speenkruid, eenbes, daslook en bloeiende sleedoorn kruisen daar onze weg. Vervolgens rijden we tot Meerbeek, waar we oostelijk van onze gemeente het **Eikenbos/Grevensbos** gaan verkennen, dit in een omgeving waar het licht begint te heuvelen: hoogteverschillen van enkele meter zorgen hier voor fraaie zichten.

Na deze opwarmers brengen we 's middags een bezoek aan de **Koeheide** in Bertem, waar Natuurpunt zo'n 13 hectare beheert. De Koeheide is een mozaïek van schitterende landschapselementen met weelderig begroeide grachten,

Knolsteenbreek

houtkanten, eeuwenoude eiken en mystieke holle wegen. We treffen in dit meer open landschap alvast een deels andere flora aan dan in het bos.

Aansluitend aan de Koeheide strekt zich het 200 hectare grote **Bertembos** uit, eigendom van de Vlaamse Gemeenschap. De omvang van dit bos laat ons toe een forse wandeling te maken, waarbij we niet alleen genieten van de kleurrijke prille voorjaarsflora, maar ook van vogelzang die volop de lente aankondigt!

Praktisch:

Vertrek om 8.15 u in Hoboken, Kioskplaats (hoek Kapelstraat) met eigen wagens (kostendelend samenrijden aan 5 eurocent/km, d.w.z. ca. 5 euro/persoon). Aansluiten om 13.30 u in Bertem voor het namiddagdeelte is mogelijk, mits vooraf af te spreken met Frans. Meenemen: wandelschoenen die tegen slijk kunnen, verrekijker, vogel- en plantengids, picknick (we eten onze boterhammen op in een dorpscafé).

Wandelafstand: voormiddag 6,5 km, namiddag 8,5 km. Er wordt een bijdrage gevraagd van 1 euro (50 eurocent voor kinderen tot 15 j.), ter plaatse te voldoen aan de leiding. Terug in Hoboken om 18.30 u.

Voorinschrijven verplicht. Om iedereen de mogelijkheid te geven mee te gaan, ook degenen die geen auto hebben en moeilijk Hoboken kunnen bereiken, vragen we alle deelnemers Frans te verwittigen voor 5 april. Wij zorgen dan dat wie niet in Hoboken kan geraken op een haalbare plaats wordt opgepikt.

Cursus Watervogels in de winter

De wintermaanden zijn schitterende maanden om watervogels te observeren. Heel wat soorten komen enkel in het winterhalfjaar voor in onze kotreien.

Maar het is niet eenvoudig om deze vogels te herkennen. Vandaar dat we je de gelegenheid geven om een vierdelige cursus te volgen, waarbij de aandacht zal gaan naar o.a. eenden, ganzen, zwanen, ...

Theorie: Twee lessen op **woensdagen 24 en 31 januari van 19.30 u tot 22.30 u** in zaal De Schorren, Graspolderlaan 32 te Hoboken. Koen Leysen is onze enthousiaste lesgever.

Praktijk:

We plannen twee uitstappen,

- **Zondag 4 februari:** Uitstap naar het Noordelijk Eiland in Wintam (zie ook kalender). Aanvang 8.45 u in Hoboken - einde 12.30 u in Hoboken. Danny Jonckheere is onze gids.

Roodkeelduiker

- **Zondag 18 februari:** Bustocht naar Zeeland. Op deze tocht zal onze aandacht vooral gaan naar de ganzen, maar uiteraard gaan we ook oog hebben voor alle andere wintergasten. Deze dagtocht organiseren we samen met Natuurpunt Rupelstreek en Klein-Brabant en staat dan ook open voor alle geïnteresseerden. Danny Jonckheere en Erik De Keersmaecker zijn onze gidsen.

De vierdelige lessenreeks kost **9 euro voor leden** en 12 euro voor niet-leden.

Te storten op rek. 979-6399607-37 van Natuurpunt Hobokense Polder met als mededeling "Watervogels" In de deelnameprijs is één consumptie per theorieles en een lijvige syllabus van ca. 40 blzn inbegrepen.

Voor de busuitstap van 18 februari dient apart betaald te worden.

Hiervoor stort je 14 euro, eveneens op bovenstaande rekening, met als melding: "Zeeland". Meer info over deze bustocht vind je in de kalender.

Als voorsmaakje kan je in dit nummer het artikel van Frans lezen over ganzen en zwanen. En zak ook eens af naar onze eigenste Hobokense Polder. Op het Broekskot en aan het Rallegat kan je in de wintermaanden best leuke waarnemingen doen. Verrekijker niet vergeten!

Cursusverantwoordelijke: Ria Thys, 03/289 73 66 - ria.thys@telenet.be

Algemene vergadering Hobokense Polder vzw Zaterdag 3 februari 2007

Het jaar in woord en beeld, gevolgd door een supergezellige quiz !

Op 3 februari 2007 gaat de jaarlijkse algemene vergadering van onze vzw door. Al onze leden zijn hierop uitgenodigd. Ieder Natuurpuntlid van onze afdeling is immers statutair toegetroten lid van onze vzw. Onze vereniging heeft echter ook stemgerechtigde leden nodig. De drempel om stemgerechtigd lid te worden ligt echt niet hoog. Stuur een briefje of mailtje aan onze voorzitter met je kandidatuur. Enige voorwaarde om aanvaard te worden is dat je lid bent van onze afdeling.

Agenda

- Aanvaarding van nieuwe stemgerechtigde leden, eventueel ontslagen van stemgerechtigde leden.
- Jaaroverzicht 2006 aan de hand van een uitgebreide diashow.
- Financieel verslag 2006.
- Begroting 2007.
- Jaarvoorblick 2007.
- Verkiezing nieuwe bestuursleden. Voel je je geroepen onze bestuursploeg te versterken, aarzel dan niet

je naam op te geven aan Danny Jonckheere.

- Verkiezing vertegenwoordigers bij Natuurpunt vzw. Onze vzw is een plaatselijke afdeling van Natuurpunt vzw. Dat geeft ons het recht om 4 afgevaardigden aan te duiden die ons op de algemene vergadering van deze vzw vertegenwoordigen.
- Rondvraag.

Na het "officiële" gedeelte vergasten Ann en Ria je op een gezellige quiz!

Traditioneel zal onze kookploeg je verwennen met hapjes en drankjes. (voor praktische schikkingen zie kalender 3 februari)

Van harte welkom !

Deze handelaars ondersteunen Natuurpunt Hobokense Polder

Hartelijk dank aan onderstaande handelaars en bedrijven voor de financiële ondersteuning die we van hen krijgen voor de verdere ontwikkeling van ons natuurgebied

Fietsenwinkel Hobobikes bvba, Kapelstraat 137 2660 Hoboken Tel. 03/ 827 58 47
Tuinaanleg Huylebroeck, Jules Pauwelstraat 50/52 2660 Hoboken Tel. 03/830 44 90
Firma Procap, Plastieken dopjes, Schroeielaan 15 2660 Hoboken Tel. 03/830 40 00
Taverne De Schorren, Graspolderlaan 32 2660 Hoboken Tel. 03/828 49 96
Bvba Javebo, J. Stormstraat 29 2660 Hoboken Tel. 03/827 46 05
Instituut "De Lelie", Lelieplaats 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 47 16
Bakkerij-ijssalon-koffiehuis Kiosk, Kioskplaats 85/87 2660 Hoboken Tel. 03/827 87 51
Verzekeringen en beleggingen Alert N.V., Kioskplaats 60 2660 Hoboken Tel. 03/827 31 50
Loodgieter De Lauwer, Den Haaglaan 90 2660 Hoboken Tel. 03/825 42 85
Beenhouwerij Van Der Keere, Kapelstraat 39 2660 Hoboken Tel. 03/827 53 01
Uurwerken-juwelen-optiek De Mey, Kioskplaats 81-83 2660 Hoboken Tel. 03/830 21 12
Schrijnwerkerij en meubelmakerij Denayer, Hertog Van Brabantlei 47 2660 Hoboken Tel. 03/828 53 28
Victor Van den Eede en Zonen, Houthandel, Oudestraat 101 2660 Hoboken Tel. 03/827 56 84
Verzekeringskantoor Marc Van Ruymbeke, Frans Smekensstraat 7 2660 Hoboken Tel. 03/827 29 48
De Blauwe Hond nv, Antwerpsesteenweg 64 2660 Hoboken Tel. 03/260 90 79
Gereedschappen nv De Draaiboorn, Antwerpsesteenweg 156 - 160 2660 Hoboken Tel. 03/828 57 04

KIJK.punt: het bouwproces

Wim Mertens

Maandag 18 september was het eindelijk zo ver. De bouw van KIJK.punt kon beginnen. Enkele voorbereidende werkzaamheden, maaien van Japanse duizendknoop, afgraven van bouwplaats en het afdekken van opgegraven afval, werden de week vooraf uitgevoerd. Die bewuste maandag was het team van vier man aanwezig dat bijna de gehele eerste fase van het project op zich zou nemen: André V.L., Carl, Franz, en Gilbert, aangevuld door mezelf. De komende twee maanden zouden deze Goudklompjes onvoorstelbaar veel werk verzetten, op regelmatige basis bijgestaan door andere klompen zoals Adri, André D., Danny, ...

Maar terug naar die eerste maandag. Na lang wachten was het eindelijk zo ver. De zenuwen stonden hoog gespannen. Konden we zelf wel een beton gieten van dergelijke omvang? Hoe moest dat met die randbekisting? Ging het kleine zandwalletje de beton wel kunnen tegenhouden? ... Kortom meer vragen dan antwoorden. Gelukkig daagde Oscar, één van onze architecten, al snel op. Hij hielp ons met het uitzetten van de contour van de betonnen draagplaat. Onze taak nadien bestond uit het egaliseren van de werkplaats, het maken van een kleine randbekisting waar nodig, het leggen van een plastic folie en het leggen van wapeningsnetten voor de onderwapening. We wisten op dat

moment niet dat elk net (5 x 2 m) 120 kg woog, maar hebben het snel genoeg mogen ondervinden. Tegen drie uur lag de folie er. Nadien hebben we nog vier wapeningsnetten gelegd, maar dan was voor de meesten van ons de pijp uit. Het werd stilaan duidelijk dat het storten van de beton niet voor woensdag zou zijn, zoals oorspronkelijk voorzien. De Goudklompen droegen dinsdag en woensdag verder wapeningsnetten, sleepten en knipten ze op maat. Joris, de andere architect van het architectenbureau 'Import.Export Architecture' kwam regelmatig de werkzaamheden controleren en adviseren. Donderdag kregen de Goudklompjes hulp van de laatstejaarsstudenten van de richting 'Architecturale Vorming' van het

Pius X-instituut Antwerpen. Donderdagavond lag de dubbele bewapening er uiteindelijk, ca. 50 netten van 120 kg, m.a.w. 6 ton staal! Vrijdag 22 september voerden grote camions beton aan. Een immense betonpomp spoot deze op de juiste plaats. Goudklompen en studenten verdeelden het beton gelijkmatig en effenden het tot een gladde plaat. Aan water om te poetsen hadden we niet meer gedacht. Geen nood, Nadine De Jongh van de groendienst van de stad Antwerpen kwam een kijkje nemen en zij zorgde terstond voor een groot waterreservoir. Het resultaat mocht er zijn, 's avonds lag er een reusachtige betonplaat waarin alle helpers hun naam schreven. De week nadien startte de voorbereiding van fase twee waarbij Franz' werkbank zijn nut zou bewijzen. Boven op de draagplaat moesten betonnen sokkels aangebracht worden om de zandzakken te dragen en dienst te doen als zitbank. De bekisting hiervoor werd een heus knutselwerk waarvan de plannen voortdurend wijzigden in overleg met architect Joris. Alweer namen de Goudklompjes alle werk op zich, de eerste week nog even bijgestaan door de Pius X-studenten. Na veel gezaag en getimmer, verstevigingen langs alle kanten - het gewicht van beton is niet te onderschatten - ontstond een mooie houten structuur. Het had iets van een boot.

Vrijdag 3 november moest opnieuw een groot betonmoment worden. Deze keer verliep het niet zo vlot. Op één plaats begaf de bekisting het en moest ze in allerijl hersteld worden. Maar er was nog een probleem. De eerste vrachtwagenchauffeur was bijna vast gereden in de modder en kreeg schrik voor overuren. De rest van de levering werd afgelast! Tijd om het pad te herstellen en de bekisting te verstevigen. Tussendoor, zaterdag 11 november, een test zandzak vullen. Franz had zijn werktafel omgebouwd tot een zandtrechter die uitstekend functioneerde. De test leerde ons dat we met een kleine groep (10 personen) 150 à 200 zakken kunnen vullen en plaatsen op een halve dag en dat het mengen van zand en traskalk haalbaar is. Maandag en woensdag hebben leerlingen van het vierde jaar uit de richting 'Techniek wetenschappen' van het Pius X-instituut op enkele uurtjes 300 zandzakken gevuld.

De tweede poging om de betonsokkels te storten zou doorgaan op vrijdag 17 november met kleinere betonmolens. Donderdag ervoor regent het hevig. Gaan de betonmolens zich weer vast rijden? Neen, dit keer lukt het. Zelfs een bijkomende bekistingsbreuk kon de Goudklompjes niet meer tegenhouden, er waren tenslotte al zandzakken voorradig! Tegen de middag was de beton gestort! Op de Dag van de Natuur, zondag 19 november, werd de bekisting verwijderd en werden de

reeds gevulde zandzakken gestapeld.

Na veel zweet, twijfel, discussie, onheilsvoorspellingen en vooral veel inzet van de Goudklompjes kan je nu een idee krijgen van hoe KIJK.punt er zal gaan uitzien. Een werk waarop onze noeste arbeiders met recht en rede fier mogen zijn!

Dit is natuurlijk niet het einde van het bouwproces, er staat nog heel wat werk voor de boeg. Er moeten nog 2000 of 3000 zandzakken worden gevuld en gestapeld en een rolstoelpad worden aangelegd. Daarvoor proberen we beroep te doen op allerhande groepen uit de buurt om vrijwillig te komen helpen. Op deze wijze proberen we buurtbewoners zo veel mogelijk te betrekken bij de bouw van KIJK.punt. We hebben o.a. de Hobokense jeugdverenigingen en scholen, bedrijven uit Polderstad, het districtspersoneel en Hobokense afdelingen van politieke partijen gevraagd om samen met ons zakken te komen vullen. Nu maar hopen dat ze komen. **Alle hulp is welkom.**

Als je 10 of meer mensen kan en wil samenbrengen om vóór 31 maart 2007 zandzakken te vullen, geef dan een seintje aan Gilbert, Danny of Wim. Wij trachten dan begeleiding te voorzien.

Om af te sluiten willen we iedereen die zich tot nog toe heeft ingezet voor KIJK.punt heel erg bedanken, in de eerste plaats de Goudklompjes en onze architecten. Daarnaast ook de leraars van het Pius-X Instituut José Kennes, Gert Renders, Dirk Helsen, Christophe Engels e.a. En vanzelfsprekend ook de echtgenotes van de Goudklompjes, die hun mannen de laatste tijd nog minder thuis wisten!

Ook volgende bedrijven verdienen een dankwoordje voor hun steun aan het project:

- Holcim Beton (Belgie) NV, Merksem
- Van Meerbeeck Metalen nv, Hoogstraten
- Van Den Eede nv, houthandel, Hoboken
- Bouwmaterialen Schutters NV, Hoboken
- Geerts & kinderen, grondwerken, Hoboken
- Jan Huylebroeck, tuinaanleg, Hoboken.
- Ecomat, centrum voor ecologisch bouwen en wonen, Zoersel

cera

Met dank aan de Cera-holding

Natuurbeheer in de Hobokense Polder Vrijwilligers blijven onmisbaar !

Reeds 30 jaar beheren vrijwilligers van de Werkgroep Hobokense Polder, nu Natuurpunt Hobokense Polder, de natuur. Wat ooit begon met enkele opruimacties en het maaien van een paar kleine graslandjes, groeide snel uit tot groot-schalige en jaarlijks terugkerende werkzaamheden, waardoor de Hobokense Polder een gevarieerd natuurgebied is geworden waar vele van plant- en diersoorten zich thuis voelen.

Eind jaren negentig groeide de werklust boven de hoofden van de vrijwilligers uit. Gelukkig was op dat moment de erkenning van de Hobokense Polder als natuurreservaat een feit. Van dan af subsidieerde de Vlaamse overheid het beheer en konden we werken uitbesteden. Nu maaien we elk jaar 15 ha grasland en 1 ha rietland, gemiddeld kappen we 0.5 ha struweel, 10 km wandelpaden krijgen jaarlijks een onderhoudsbeurt (1 of 2 keer maaien, verwijderen van omgevallen bomen, herstellen van knuppelpaden) en ca. 1 ha Japanse duizendknoop wordt tot 7 keer per jaar gemaaid.

Vele werken worden uitbesteed, voornamelijk aan Natuur- en Landschapszorg, een vzw die samenhangt met Natuurpunt, maar ook aan CEON (Centrum voor Ecologische Opleidingen) en andere aannemers.

In 2002 vervoegden 6 runderen (ondertussen 8) en 4 paarden ons beheerteam. Zij beheren zonder moeite 25 ha van de Hobokense Polder.

Toch blijven ook de vrijwilligers erg belangrijk voor het natuurbeheer. Meer bepaald voor het onderhoud van de wandelpaden, het maaien van enkele kleinere gras- en rietlanden, de bestrijding van Japanse duizendknoop en Amerikaanse vogelkers, de voorbereiding van nieuw in beheer te nemen stukken (meestal verwijderen van

wilgenopslag) en vele éénmalige en sporadische taken zoals het herstel van schade aan de kijkhut, het bouwen van KJK.punt, aanleggen van fietssluisen, het afsluiten van sluikpaden enz.

De Goudklompjes, die tijdens de week werken, hebben de voorbije jaren bergen werk verzet, maar tegelijkertijd begon het traditionele weekendbeheer te slabakken. Dit is om twee redenen spijtig. Ten eerste verstoort dit onze planning en ten tweede betekent dit dat steeds minder mensen komen genieten van gezond werken in het prachtige kader van de Hobokense Polder.

Daarom deze oproep:

Hou je van de natuur en steek je graag eens de handen uit de mouwen?

Vind je ook dat de Hobokense Polder er is voor planten, dieren én mensen?

KOM DAN OOK EENS HELPEN!

Kom eens af met de kinderen of kleinkinderen, combineer een paar uurtjes werken met een mooie natuurwandeling achteraf.

Dit kan deze winter nog op volgende werkdagen tijdens het weekend:

- **zondag 14 januari**
- **zaterdag 10 februari**
- **zondag 11 maart**

NIEUW is dat we halve dagen werken **van 10 u tot 13 u.**

Afspraakplaats: Station Hoboken Polder, einde Berkenrodelei om 10u. Je brengt best waterdicht schoeisel en werkkledij mee. Er zijn koffiekoeken voor alle deelnemers. Meer info: Danny Jonckheere: info@hobokensepolder.be, 03/828 64 03

Heb je meer tijd tijdens de week, de Goudklompjes werken twee maal per maand op woensdagvoormiddag. Meer info: Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75, vandveldegilbert@skynet.be

Ouderen niets meer waard? Hoezo?

We zijn een fortuin waard!!
We hebben zilver in onze haren;
Goud in onze tanden
En gas in onze darmen;
Stenen in onze nieren;
Lood in onze schoenen
En kalk aan onze nagels;
Staal in onze heupen
En elastiek in onze knieën.
Vol met medicijnen
Lijken we wel op goudmijnen.
Een mens met zoveel mineralen
Zal het jaar 3000 wel halen....
Daarom gaan we fier door het leven,
Nemen kritiek op als een spons.
Want door bovengenoemde rijkdom
Drijft de economie op ONS!!!

Leerlingen van Hofke van Thys werken in de Hobokense Polder

Onze Goudklompjes hielden zich de voorbije maanden niet enkel met het KIJK.punt bezig.

Zij deden ook aan het normale, maar heel belangrijke natuurbeheer. Ze ontvingen - zoals je hierbij merkt - schoolklassen en ze konden ook enkele nieuwe medewerkers verwelkomen.

Van Gilbert kregen we volgend enthousiast relaas, opgesmukt met enkele leuke foto's.

“ Het nieuwe schooljaar was nog maar juist begonnen en de leerlingen van het vijfde leerjaar van het Hofke van Thys waren al weer present om te werken in de Hobokense Polder: 51 enthousiaste, kwebbelende, taterende jongeren gingen het wilgenstruweel te lijf aan de Reigershoek.

Het verbaast ons telkens weer hoeveel werk deze jonge gasten verzetten en het is dan ook een plezier om hen bezig te zien. Blijkbaar heeft het Hofke van Thys een patent op mooi weer want net zoals vorig jaar was het een prachtige nazomerdag. Hopelijk zien we Rudi, zijn collega's en natuurlijk de leerlingen volgend jaar terug. Wij bestellen alvast de zon. “

Een speciaal woord van dank aan de Nestor van ons “eigen werkvolk”: **Karel Matthijs**. Zijn enthousiasme en werkinzet is fenomenaal! Bedankt, Karel, ook voor jouw grote kennis, die we kunnen ervaren tijdens natuurwandelingen.

We verwelkomen ook graag twee nieuwe Goudklompen: **Michel Caudron en Ludo Depooter**. Twee stevige heren, die bij het vele werk in ons natuurgebied een belangrijke rol zullen vervullen.

Watervogels in de winter (deel 2)

Onze 'Anatinae': zwem-, duik-, pronk- en zee-eenden

Frans Thys

In vorig nummer hebben wij algemeenheden verteld over eenden en o.m. de verschillen uiteengezet tussen zwem- en duikeenden. Volgende winter zullen wij nader ingaan op andere eendachtigen, zoals bergeenden, zwanen en ganzen. Nu bespreken we enkele gemakkelijk waarneembare eendensoorten, zonder volledigheid na te streven.

Zwem- of grondeleenden

Bij de zwem- of grondeleenden laten we wilde eend, wintertaling, slobbeend, kraakeend, smient en pijlstaart de revue passeren. De meest algemene soort is zeker de **wilde eend**. In normale winters komen er zo 'n 60.000 exemplaren voor in Vlaanderen. Tijdens strenge winters kan dit oplopen tot 100.000 stuks. Ook in het broedseizoen verblijven bij ons vele tienduizenden wilde eenden. Overal waar wat water is en in zowat alle mogelijke gebieden (schorren, moerassen, weiden en sloten, parken) kan de wilde eend aangetroffen worden. In zekere zin zijn het cultuurvolgers, waarvan gemakkelijk, zeker in parken en nabij menselijke bewoning, bastaarden voorkomen, kruisingen tussen 'wilde' en 'gedomesticeerde' eenden.

Het mannetje van de 'wilde' eend heeft een groene kop, een smalle witte halsband en een purperbruine borst. Beide geslachten hebben een paarse spiegel. Hun voedsel bestaat vooral uit plantaardig materiaal (waterplanten, bladeren, zaden...); tijdens de zomer worden ook wel insecten verorberd.

Veel minder gemakkelijk waar te nemen, zeker tijdens de zomer, is de **wintertaling**. Vlaanderen telt amper 500 à 600 broedparen, die vooral in de Kempen te vinden zijn. Bovendien zoekt deze schuwe soort kleine plassen op met een flinke oeverbegroeiing. Meer kans op waarnemingen van de wintertaling heb je in de winter, als er vele duizenden

vogels uit het noorden vooral Schelde en Durme, maar ook onze kust komen bevolken.

De wintertaling is onze kleinste eendensoort: van snavelpunt tot staarteinde 35 cm lang tegenover 58 cm voor de wilde eend. De mannetjes hebben een kastanjebruine kop met witomlijnde groene vlek rond het oog. Heel opvallend is de zwartomlijnde roomkleurige anaalstreek. Beide geslachten hebben een groene spiegel.

Een vrij gemakkelijk te determineren soort is de **slobbeend**: zowel mannetje als vrouwtje bezitten een grote, spatelvormige snavel. Deze wordt gebruikt om het water te zeven en zo voedsel te bemachtigen (insecten, weekdieren, zaden, bladeren); slobbeenden grondelen zelden. De mannetjes zijn herkenbaar aan hun kastanjebruine flanken, die fel afsteken tegen het wit van borst en achterlijf. Ook slobbeenden hebben een groene spiegel.

Vooraf in de weilanden langs onze kust en in het Scheldebekken broeden jaarlijks zo'n 800 tot 1.000 paren, al kan dit aantal tijdens 'droge' voorjaren enkele honderden stuks lager liggen. Onze broedvogels overwinteren in Zuid-Europa of Noord-Afrika en worden in de winter vervangen door enkele duizenden soortgenoten uit noordelijker of oostelijker landen. Grote concentraties slobbeenden kan men in het Antwerpse gedurende de trek waarnemen op Blokkersdijk (bvb. 1.426 ex. 24 september j.l.).

Wie oudere standaardwerken over vogels raadpleegt, o.m. Verheyen (De eendvogels van België, 1952) en Lippens/Wille (Atlas van de vogels in België, 1972) stelt vast dat de **krakeend** daarin niet als broedvogel besproken wordt. Na een eerste broedgeval voor België in 1972 heeft deze van oorsprong meer oostelijke soort zich bij ons zeer explosief uitgebreid, mede tengevolge verdroging en ontginning van grote meren in de Russische steppen.

Momenteel worden jaarlijks ongeveer 1.000 broedparen geteld, met vooral concentraties (ruim de helft van de Vlaamse populatie) in het Antwerpse havengebied, de noordelijke Scheldepolders en Klein-Brabant. Ook 's winters is deze soort waar te nemen, gezien onze broedparen overwegend standvogels zijn, en dan aangevuld worden met vogels uit het noorden.

Mannetje kraakeend is een weinig kleurrijke soort, want egaal grijs, met een zwarte anaalstreek. Heel opvallend bij beide geslachten is de witte spiegel.

Als laatste zwemeenden behandelen we 2 meer noordelijke soorten die bij ons op enkele uitzonderingen na niet tot broeden komen, maar die tijdens trek en winter geregeld waar te nemen zijn. Vooral tijdens wat strengere winters kan het aantal bij ons pleisterende **smienten** de 100.000 stuks benaderen.

Smient

Mannetje smient valt vooral op door zijn ronde, rossige kop met roomkleurige kruin. Smienten hebben een korte dikke snavel, omdat zij nauwelijks grondelen, maar meer grazen op weilanden.

Een meer noordelijke soort die, zoals de smient, bij vorst ook zuidelijker oorden opzoekt, is de **pijlstaart**. Het aantal bij ons te observeren pijlstaarten is beduidend lager dan de aantallen smienten. Zoals zijn naam laat vermoeden, valt vooral de lange

puntige staart op en bij de mannetjes ook de chocoladebruine kop die een opvallende witte lengtestreep heeft.

Duik-eenden

Naast zwem- of grondeenden bespreken we ook 2 soorten duik-eenden. Zoals de naam zegt, zoeken deze eenden hun voedsel duikend. Het meest voorkomend is wel de **kuifeend**, in zowat alle waterrijke gebieden van Vlaanderen aan te treffen. Het aantal broedparen wordt tegenwoordig geschat op ruim 2.000. Tijdens de winterperiode loopt het aantal bij ons verblijvende kuifeenden op tot 10.000 stuks. Mannetjes kuifeenden zijn gemakkelijk herkenbaar aan hun zwarte rug, hals en kop, contrasterend met hun witte buik. Ook hier openbaart de naam iets over hun uiterlijk: kuifeenden hebben een zwarte, afhangingende kuif. De wijfjes zijn egaal bruin.

Tafeleend

Als broedvogel is de **tafeleend** minder talrijk dan de kuifeend, namelijk zo'n 600 à 800 broedparen in Vlaanderen, waarvan de helft in Limburg. De tafeleend is geen uitstekende duiker en verkiest dan ook plassen, liefst met oeverbegroeiing, die niet dieper zijn dan 2 meter, vandaar dat we ze 's winters ook geregeld in de Hobokense Polder kunnen waarnemen. In de winterperiode kan het aantal in Vlaanderen verblijvende tafeleenden oplopen tot 10.000 stuks. De vrouwtjes tafeleenden zijn, zoals bij de kuifeend, egaal bruin. De mannetjes zijn veel gemakkelijker te determineren: een diep roodbruine

kop, die contrasteert met de zwarte borst en het grijze lichaam.

Pronkeenden

Een derde geslachtengroep die tot de Anatinae (eenden) gerekend wordt, zijn de pronkeenden. Erg opvallende soorten die oorspronkelijk niet bij ons voorkomen, maar die om hun kleurenpracht in gevangenschap gehouden worden. Mettertijd zijn zo ont-snapte of uitgezette exemplaren van de Noord-Amerikaanse **Carolina-eend** en van de Aziatische **mandarijneend** in het wild tot broeden gekomen.

Vooraf deze laatste soort telt in Vlaanderen in het wild toch al zo'n 80 à 100 broedparen. Beide vernoemde pronkeenden zijn holenbroeders en geven daarom een voorkeur aan waterpartijen omgeven door oudere loofbomen met holten. Deze bomen moeten hen ook voldoende herfst- en wintervoedsel bieden (beukennoten, eikels, hazelnoten). Vooral de mannelijke mandarijneenden vallen op door hun oranje 'bakkebaarden' en oranje rechtopstaande 'vleugelzeilen

Zee-eenden en zaagbekken

De laatste geslachtengroep die hier de revue passeert zijn de zee-eenden en zaagbekken. Nogal wat van deze soorten zijn haast alleen aan zee waar te nemen, zoals o.m. **eidereend**, **zwarte zee-eend** en **middelste zaagbek**.

Meer landinwaarts heb je ook wel kans, zeker tijdens strenge winters, om **nonnetje**, **brilduiker** en **grote zaagbek** aan te treffen op vrij diepe, zoete waters (bvb. waterwinning Duffel).

Middelste zaagbek

In normale winters verblijven in Vlaanderen zo'n 200 brilduikers; bij vorst kan dit aantal de 1.000 benaderen. Mannetje brilduiker valt op door zijn zwarte rug en kop die een duidelijke ronde witte vlek vertoont voor het oog. De grijze vrouwtjes hebben een bruine kop met witte halsband. De grote zaagbek overwintert bij ons in sterk wisselende aantallen, maximaal 500 stuks tijdens zeer strenge winters. Zoals alle zaagbekken hebben zij een slanke getande snavel, zeer geschikt om vis te grijpen. Mannetje grote zaagbek is met zijn rode bek, groene kop, zwarte rug en witte borst plus flank een opmerkelijke verschijning, van snavel tot staartpunt 66 cm groot.

Mandarijneend - Foto: Paul Dierckens

Watervogeltellingen in de Hobokense Polder

In functie van de **internationale watervogeltellingen** worden weer de watervogels in de Hobokense Polder en langs de Schelde geteld. Van oktober 2006 tot en met maart 2007 worden in gans Europa op vastgelegde data één maal per maand alle watervogels geteld. De coördinatie hiervan gebeurt door het IWRB (International Waterfowl Research Bureau). Deze tellingen vormen tevens een ideaal moment om meer te leren over deze vogels, vandaar dat we dan ook alle geïnteresseerden uitnodigen om mee te komen tellen. Afhankelijk van de weersvoorspellingen zal er in 2007 op zaterdag of zondag geteld worden en dit op volgende weekends:

13 of 14 januari, 17 of 18 februari en 17 of 18 maart 2007

Afspraak aan de vijver halverwege de Scheldedei in Hoboken. Ben je ook geïnteresseerd om deel te nemen, gelieve dan telkens de **donderdag voor het weekend een seintje te geven aan André Van Langenhove**, tel. 03/288 00 81 na 18.00 u of via mail andre.van.langenhove@versateladsl.be

Waarnemer:	André Van Langenhove		
Datum	15/10/2006	18/11/2006	17/12/2006
Aalscholver		5	4
Blauwe Reiger	2	1	
Canadese Gans	102	70	
Nijlgans		9	
Bergeend		3	5
Krakeend	23	17	23
Wintertaling	99	105	114
Wilde Eend	13	30	27
Pijlstaart			3
Slobeend	38	21	12
Waterhoen	7	1	1
Meerkoet	3	14	
Kievit	298	567	812
Bonte Strandloper		6	12
Watersnip	8	8	
Houtsnip			1
Witgatje	1		
Kokmeeuw	50	112	
Stormmeeuw	1	1	
Zilvermeeuw	2	8	

Te laat voor ons vorig Polder.blad ... maar toch de moeite waard om het te vermelden ...

Hoi natuurliefhebbers,

Op vrijdag 8 september kregen wij in onze woning te Hoboken het bezoek van een nachtvlinder. Deze heeft de ganse dag in onze veranda stil gezeten en is 's avonds terug vertrokken.

Volgens de opzoeking die ik heb kunnen doen, zou het een "**windepijlstaart**" betreffen.

Guido Vermeiren

De bizarre zomer heeft zich verder gezet in de warmste herfst sinds de metingen met een uitzonderlijk droge septembermaand op de koop toe. Hierdoor daalden de waterpeilen na augustus opnieuw flink.

Geen massa's watervogels dus, maar op het Broekskot was meestal wel iets te beleven: watersnip, wintertaling, krak- en slobeend kon je dagelijks waarnemen en de grote zilverreiger wordt stilaan een vaste najaarsgast.

Anderzijds kon je door de uitzonderlijk hoge temperaturen vlinders en libellen waarnemen tot diep in november.

Leuk was ook de terugkeer van een oude bekende.

Luc Van Schoor, notoir Antwerps vogelkijker en vroeger niet uit de Hobokense Polder weg te slaan, vond de weg terug. Dit resulteerde in een mooie serie trektellingen (zie apart artikel) en de ontdekking van een slaappleats van waterpiepers.

Ook **André Van Langenhove** moesten we toch eens uitdrukkelijk vermelden. Hij voert nu al enkele jaren plichtsgetrouw 'zijn' **watervogeltellingen** uit. Ook hiervan lees je de resultaten links op deze pagina. Hieronder vind je eerst alle andere vogelwaarnemingen van de voorbije herfst.

Kom je zelf ook af en toe in de Hobokense Polder en zie je wel eens iets bijzonders, laat het ons weten!

Dodaars: 1 ex van deze kleine fuutachtige werd tot begin oktober regelmatig waargenomen op het Broekskot (AVL, KM, WDW).

Aalscholver: werd af en toe op het Broekskot waargenomen (1-2 ex) (KM, DJ, AD) en soms in grote groepen overvliegend (zie trektellingen).

Blauwe reiger: regelmatig waargenomen op het Broekskot, meestal 1 ex, maximaal 3 (AD, AVL, DJ, KM, WDW, WM).

Grote zilverreiger: op 16/10 en 9/11 werd telkens 1 ex waargenomen op het Broekskot (AD, AVL).

Waarnemingen in de regio van 1 september 2006 tot en met 30 november 2006

Wim Mertens

Canadese gans: regelmatige waarnemingen op het Broekskot, meestal in groepen van 25 tot 35 ex (AVL, DJ), maximum: 100 ex op 9/10 (AVL); ook waarnemingen op Nieuw zandweel en Schelde.

Krakeend: deze eend is in het najaar continu aanwezig geweest op het Broekskot met aantallen tussen 5 en 25 ex (AVL, DJ, FB, WDW, WM). Op 2 september werd de grootste groep gezien: 42 ex (AVL).

Pijlstaart: deze fraaie eend werd bijzonder weinig waargenomen deze herfst; 1 ex op 2/11 (DJ) en 1 koppel op 17/11 (FB, WM).

Wintertaling: heel het najaar aanwezig op het Broekskot, meestal in tamelijk grote groepen van 20 tot 60 ex (AD, ADS, AVL, DJ, FB, WDW, WM), maximaal 72 ex op 21/10 (DJ).

Slobeend: heel de tijd aanwezig in de periode oktober - november met 5 - 30 ex (AVL, DJ, FB, WDW, WM), maximum 33 ex op 21/10 (DJ).

Bergeend: om te ruien trekt deze eend naar het noorden van Nederland; bijgevolg bijna geen waarnemingen: 6 ex op 9/10 (AVL).

Nijlgans: sporadische meldingen op het Broekskot, 2 ex op 4/11 (AVL), 1 ex op 1/12 (WDW).

Bruine kiekendief: één waarneming: 1 ex. op 10/11 (AVL)

Buizerd: verspreid over de polder werden regelmatig 1 of 2 exemplaren gezien (AD, AVL, DJ, KM).

Sperwer: slechts één waarneming op 25/09 aan de Krugerbrug (DJ).

Boomvalk: op 17/09 werd 1 ex. jagend waargenomen boven Rallegat-noord (WM).

Torevalk: ook van deze roofvogel slechts 1 waarneming: 1 ex op 6/11 (AVL).

Waterral: 1 ex roepend waargenomen op Rallegat-zuid op 21/10 (DJ) en 2 ex op Groot rietveld op 4/12 (LVS).

Dodaars

Scholekster: 1 ex aan de Schelde op 1/09 (AVL).

Kievit: regelmatig worden groepen (20 - 250 ex) waargenomen langs de Schelde (AVL).

Houtsnip: één waarneming van een opvliegend ex aan de Reigershoek op 17/11 (FB, WM).

Watersnippen werden heel het najaar bewonderd op Broekskot, 1 - 9 ex (AD, ADS, AVL, DJ, LVS, WDW).

Oeverloper: eind september en begin oktober werd twee maal 1 ex. waargenomen (WDW).

Witgatje: regelmatige waarnemingen van 1 of 2 ex op het Broekskot in september en oktober (AD, AVL, KM), 6 ex op 24/09 (AVL).

Stormmeeuw: als je goed zoekt, vind je steeds wel enkele exemplaren van deze meeuw op de Schelde, 2 ex op 6/11 (AVL).

Houtduif: grote groepen werden trekkend waargenomen (trektellingen, AVL); bovendien werd een slaapplek van meerdere honderden ex. gevonden aan Groot rietveld (LVS).

Ijsvogel: regelmatige waarnemingen op het Broekskot tot 2 ex (AD, AVL, DJ, KM, WDW), één waarneming

aan Nieuwe zandweel (AVL).

Grote bonte specht: werd regelmatig verspreid over de gehele polder waargenomen (AVL).

Waterpieper: dit tamelijk onbekend zangvogeltje gaat in groep slapen in rietlanden. Om deze soort op naam te brengen moet je de roep herkennen; een slaapplek van ca. 15 ex. werd aangetroffen op 27/11 en 4/12 in het Groot rietveld (LVS).

Koperwiek: op 10/11 werden 23 ex gezien in de polder (AVL).

Boomkruiper: één waarneming op 6/11 (AVL).

Rietgors: op het Groot rietveld werd een slaapplek gevonden, 5 - 10 ex op 4/12 (LVS).

Lijst waarnemers:

AD: André Driessen
ADS: Ann De Smet
AVL: André Van Langenhove
DJ: Danny Jonckheere
FB: Frank Buysse
KM: Karel Matthijs
LVS: Luc Van Schoor
WDW: Walter De Weger
WM: Wim Mertens

Nieuwe planten in de Hobokense Polder

Als gevolg van een afgenomen inventarisatie-intensiteit werden in 2006, in vergelijking met vorige jaren, weinig nieuwe plantensoorten gevonden in de Hobokense Polder.

Van de vier nieuwe soorten zijn er evenwel twee niet te versmaden: **gulden sleutelbloem** (*Primula veris*) en **slijkgroen** (*Limosella aquatica*). De twee andere soorten zijn niet inheemse waterplanten: **smalle waterpest** (*Elodea nuttallii*) en **dwergkroos** (*Lemna minuta*).

Eén bloeiend exemplaar van de gulden sleutelbloem vond ik langsheen de verbindingsweg naar de Graspolder niet ver van KJK.punt, op een plaats met veel opslag van gewone es. Deze soort van kalkrijke bodems groeit meestal in of op de rand van graslanden, maar soms ook in eiken-haagbeukenbossen met kalkrijke ondergrond. Ze is in Vlaanderen vrij zeldzaam. In het oosten (Voerstreek, Grensmaas) en in het westen van het land (Westhoek) wordt de gulden sleutelbloem frequent aangetroffen, maar in het centrum van Vlaanderen is ze zeer zeldzaam. In het Antwerpse is gulden sleutelbloem reeds lange tijd aanwezig op plaatsen met een verstoorde kalkrijke bodem, zoals forten en vestingen (http://users.skynet.be/fon/Artikels/Gulden_sleutelbloem.htm). Een relatief grote populatie (> 500 planten) is terug te vinden in ons buurreservaat Fort 7 (rAntGroen7, 2003) en ook op Fort 8 werd deze sleutelbloem waargenomen. Harde wind of voorbijlopende dieren doen de elastische stengel van deze plant heen en weer schudden waardoor de zaden uit de open vruchtkelk worden gestrooid. Deze verspreidingswijze volstaat natuurlijk niet om van Fort 7 of Fort 8 tot in de Hobokense Polder te reizen. Hoe ze de Hobokense Polder heeft bereikt, is onduidelijk, maar een beetje, al dan niet bewuste, hulp van natuurliefhebbers is niet uit te sluiten. De laatste jaren worden wel meer

Gulden sleutelbloem

opvallende nieuwkomers uitsluitend langs het wandelpad aangetroffen, maar soms wel tegelijkertijd op meerdere plaatsen (bv. gewone salomonszegel (*Polygonatum multiflorum*), gewone ossentong (*Anchus officinalis*).

Een andere leuke nieuwkomer, slijkgroen, is uiterst zeldzaam in Vlaanderen. Dit minuscule plantje met rozetjes van spatelvormige lichtgroene blaadjes is een pionier van 's zomers droogvallende plassen op klei en zand. De bodem, doorgaans voedselrijk, kan zowel kalkrijk als kalkarm zijn. Waarschijnlijk vormen rivieroeveren haar natuurlijke standplaats, maar tegenwoordig liggen de meeste groeiplaatsen in kunstmatige habitats zoals klei- en zandwinningsputten en opgespoten terreinen (o.a. Linkeroever).

In de Hobokense Polder trof ik meerdere toefjes slijkgroen aan op het afgeplagde deel van de Reigershoek. In haar buurt stond ook bruin cypergras (*Cyperus fuscus*), die pas vorig jaar voor het eerst in de polder werd waargenomen. Deze soortencombinatie komt ook voor op Linkeroever en blijkt typisch te zijn voor Centraal-Europa. Andere bijzondere planten in de buurt waren doorschijnend sterrenkroos (*Callitriche truncata*), rosse vossenstaart (*Alopecurus aequalis*) en slanke

waterweegbree (*Alisma lanceolata*).

De komst van dwergkroos was al een tijdje verwacht. Deze soort is inheems in Noord-Amerika. Er wordt aangenomen dat watervogels de soort in Europa hebben geïntroduceerd. Sinds de jaren 80 verspreidt dwergkroos zich snel in Vlaanderen. De soort groeit op dezelfde plaatsen als kleine kroos (*Lemna minor*) en kan ook éénsoortige matten vormen op het water. Evengoed komen gemengde vegetaties voor van andere drijvende of zwevende waterplantjes. Dit was ook het geval op het Rallegat waar o.a. ook kleine kroos, puntkroos (*Lemna trisulca*) en de drijvende levermossen gewoon watervorkje (*Riccia fluitans*) en kroosmos (*Ricciocarpha natans*) voorkwamen. Een andere Noord-Amerikaanse soort is de smalle waterpest. Dit plantje is al sinds 1939 in ons land aanwezig. Momenteel is het in Vlaanderen een vrij algemene soort die ondergedoken leeft in stilstaand tot zwakstromend, ionenrijk water.

Van het **insectenfront** is er bijzonder weinig nieuws te melden. Toch één nieuwtje: tijdens de bouwwerken aan KJK.punt werd voor het eerst sinds lang een zwarte heidelibel (*Sympetrum danae*) gezien.

Wim Mertens

Kikvorsmannen en -vrouwen gezocht !

Al vele jaren wordt er een padden-overzetactie georganiseerd in de omgeving van de Hobokense Polder. Februari - maart is voor de **padden, kikkers en salamanders** de ideale periode om de liefde te bedrijven. Ze trekken dan massaal naar hun voortplantingspoel. In Hoboken dienen ze hiervoor de vrij drukke Scheldelei over te steken. Dat doen ze dan ook. Traag, maar roekeloos beginnen ze aan hun overtocht, zich van geen kwaad bewust. En het uur dat ze hiervoor kiezen is de vallende duisternis: het moment dat er veel autoverkeer is in de omgeving. Binnenkort is het weer zover ! We hebben jullie hulp dan ook heel hard nodig om onze padden en kikkers weer veilig de straat te doen oversteken. En ja, deze diertjes verkiezen vooral vochtig weer en redelijk zachte temperaturen.

Wat gaan we doen?

- Op **zaterdag 10 februari** gaan we in de Scheldelei een **paddenscherm** plaatsen. Tussen paaltjes van ca. een halve meter hoogte wordt folie gespannen. Op regelmatige afstanden gaan we aan beide zijden van de folie emmers

Plaatsen van paddenscherm in Meeuwen

ingraven. We weten nog steeds niet exact in welke richting de beestjes zich verplaatsen. Het lijkt er op dat een deel vanuit de Polder naar de woonwijken rond de Polder trekt. Een ander deel komt juist van die woonwijken en trekt naar de Polder. Een intens werkje, waar we heel veel mensen voor nodig hebben. Kom naar de vijver van Polderstad (halverwege de Scheldelei) tegen 10 u. We werken tot 13 u. Voor iedereen is een koffiekoek voorzien. Meld even je aanwezigheid bij

Danny Jonckheere, 03/828 64 03
- Uiteraard blijven we de **dagelijkse avondwandelingen** verrichten. De diertjes moeten immers uit hun benarde positie verwijderd worden. Wil je daadwerkelijk een handje toesteken bij de dagelijkse padden-overzet in februari en maart, meld je bij **Jeannine Nielandt**:
03/887 85 65

Een mooie brochure met interessante informatie over de paddentrek geven we je als medewerker graag cadeau.

Alpenwatersalamander (*Triturus alpestris*)

De Alpenwatersalamander is een watersalamander uit de familie echte salamanders of Salamandridae.

Kenmerken

De Alpenwatersalamander is een middelgrote watersalamander. De mannetjes bereiken een lengte van 10 cm, de vrouwtjes worden iets groter, tot 12 cm. Beide geslachten hebben een zeer kenmerkende buikkleur die geel tot oranje of

Alpenwatersalamander

oranjerood is en volledig ongevekt. De flanken zijn lichtblauw tot donkerblauw bij de mannetjes en blauwgrijs, grijsgroen of bruingroen bij de vrouwtjes. Beide seksen hebben een grijze tot zwarte marmertekening. De rug is donkerblauw tot zwart gekleurd bij de mannetjes. Soms worden exemplaren gevonden met een groenig vlekkenpatroon. De rug- en buikkleuren worden gescheiden door een vuilwitte tot bleekgele band met duidelijk afgetekende zwarte vlekjes. In de voortplantingstijd bezit het mannetje een kleine, zwart en geel gevlokte rugkam. In landfase is de zwart en geel getekende rugkam bij het mannetje

nog te herkennen maar is hij veel minder ontwikkeld. De marmertekening is nu veel duidelijker. De vrouwtjes bezitten een roodachtige streep op het midden van de rug en zijn voor de rest vrij donker van kleur. De larve is 4 tot 6 cm groot en is herkenbaar aan de uniform hoge staart, die naar het uiteinde toe plots versmalt en stomp afgerond is. Veel larven zijn sterk donker gepigmenteerd tot een soort netwerk over het lichaam.

Levenswijze

De Alpenwatersalamander bezet een grote verscheidenheid aan waterhabitats: weide- en bospoelen, kleine vijvers, vennen, grachten en sloten, karrensporen en zelfs kunst-

matige veedrinkbakken. Meer dan de andere soorten verblijft deze soort in vrij kleine, ondiepe, beschaduwde en relatief koele waterpartijen. Hij wordt zelfs gevonden in troebele waters zonder enige plantenbegroeiing. Tijdens de paartijd zijn Alpenwatersalamanders voortdurend in het water te vinden. Buiten deze periode zijn ze ook op het land te vinden, hoewel minder dan de andere inheemse salamandersoorten. De Alpenwatersalamander leeft van kleine waterdieren zoals visjes, insecten, larven en kleine kreeft-

achtigen zoals watervlooiën. Op het land bestaat het menu uit kleine diertjes zoals (fruit)vliegen, bladluizen, wormen en kleine slakken. Tijdens het paarseizoen in het voorjaar proberen de felgekleurde mannetjes de vrouwtjes te versieren door om het vrouwtje heen te zwemmen, de staart om te buigen en met het einde snel heen en weer te wapperen. Net zoals bij veel andere amfibieën is de bevruchting uitwendig: het mannetje laat een zaadpakketje achter, dat door het vrouwtje wordt opgenomen. Het vrouwtje zet de

eitjes dan één voor één af op waterplanten.

Verspreiding

De Alpenwatersalamander is aanwezig in alle provincies van België, maar het aantal vindplaatsen is sterk afgenomen. Zijn verspreidingsgebied is bovendien hier en daar verbrokken doordat er regio's zijn waar de soort ontbreekt, zoals de kustpolders en de kustduinen waar hij enkel gesignaleerd is in De Panne en in Zeebrugge. Vermoedelijk is hij op deze plaatsen uitgezet. Vrij algemeen in Zuid- en Midden-Europa.

Vogeltrektellingen Hobokense Polder 2006

Einde oktober, begin november kon je Luc Van Schoor zowat elke dag op de rand van de Hobokense Polder vinden. Hij verrichtte daar vogeltrektellingen. We krijgen op deze wijze een prachtig beeld van wat er aan vogel trek in die grote week voorbijkwam.

Enkele bemerkingen:

- Vet gedrukte data = telkens 4 ochtenduren, vergelijking telgegevens mogelijk.
- Door het late begintijdstip van de tellingen bieden de gegevens een onvolledig beeld van de vogel trek. Beter tellen vanaf begin oktober.
- Het is praktisch onmogelijk dat één waarnemer alle soorten en aantallen op een zichtbreedte van ca 1 km kan determineren en noteren. De totalen zijn dan ook een strikt minimum. 3 waarnemers per telpost zijn wenselijk.
- Kleine (zang)vogels die langs de linker Scheldeoever vliegen, zijn, bij minder gunstige belichting, zeer moeilijk te determineren. Daarom werden bijna alle vinkachtigen onder vink spec. genoteerd.
- Een aantal vogelsoorten die in de lijst werden opgenomen zijn geen echte trekvogels in die betekenis.

Hartelijk dank, Luc !

Meer info op www.trektellen.nl

Vrijdag 27 oktober 2006

Telperiode: 10:30-12:30

Weer: vrijwel onbewolkt, 8-12°C, 2 B ZO

Tellers: Luc Van Schoor, Sonja Van Kerckhove

Zondag 29 oktober 2006

Telperiode: 7:30-11:30

Weer: eerst zwaar bewolkt, nadien half bewolkt, wind:

3 tot 4 W-ZW - Tellers: Luc Van Schoor

Maandag 30 oktober 2006

Telperiode: 7:30-11:30

Weer: eerst nevelig tot halfbewolkt, vrijwel windstil (O-1Z) vanaf 10 u wat toenemend tot 2B Z bij bredere opklaringen - Tellers: Luc Van Schoor

Woensdag 1 november 2006

Telperiode: 9:00-10:00

Weer: ontstuimig weer met rukwinden tijdens de buien,

5 a 6 B NW

Tellers: Luc Van Schoor, André Van Langenhove

Donderdag 2 november 2006

Telperiode: 7:45-10:25

Weer: zwaar bewolkt met enkele langdurige buien en drogere perioden tussendoor; 1 -2 B NW

Tellers: Luc Van Schoor

Vrijdag 3 november 2006

Telperiode: 7:45-11:45

Weer: eerst helder tot lichtbewolkt, koud met plaatselijk nevel, naar de middag toe half bewolkt, van vrijwel windstil (0-1 veranderlijk) vanaf 11 u wat toenemend tot 2 B NW, temp. 1°C tot 9°C - Tellers: Luc Van Schoor, Danny Jonckheere, André Van Langenhove

Zaterdag 4 november 2006

Telperiode: 7:45-11:45

Weer: eerst helder tot lichtbewolkt, naar de middag toe half bewolkt; van vrijwel windstil tot 2 B W, temp. 3°C tot 10°C Tellers: Luc Van Schoor, André Van Langenhove (grotendeels)

Zondag 5 november 2006

Telperiode: 7:40-9:40

Weer: zwaar bewolkt, ZW 3B. Vanaf 9 u enkele opklaringen - Tellers: Luc Van Schoor

SOORTEN	27/10/06	29/10/06	30/10/06	1/11/06	2/11/06	3/11/06	4/11/06	5/11/06	totaal per soort
	10:30-12:30	7:30-11:30	7:30-11:30	9:00-10:00	7:45-8:35	7:45-11:45	7:45-11:45	7:40-9:40	
Fuut					1				1
Aalscholver	209	82	3	143	49	283	46	3	818
Blaauwe Reiger	2	2				1	1		6
Knobbelzwaan						6			6
rietgans spec.						12	2		14
Kolgans						30	5		35
Grauwe Gans	3	61	11	14	25	58	20		192
Canadese Gans		139			41		13	49	242
Nijlgans	13	4	16		2	5	21	2	63
Bergeend	8	2	2	2	8	12	5		39
Casarca					1				1
Wintertaling					1			1	2
Wilde Eend		10	4		4	5	8	3	34
Blaauwe Kiekendief		2							2
Sperwer	3	5	4		2	4	2		20
Buizerd	12	8	1	1		3	1		26
Torenvalk	2		1						3
Slechtvalk		1							1
Meerkoet					2				2
Witgat		1			2				3
Kievit	2		28				6		36
Watersnip							3		3
Wulp							1		1
Bonte Strandloper								4	4
Kokmeeuw		185	341		352	210	303	457	1848
Stormmeeuw			6		6	5	7	10	34
Zwartkopmeeuw	4								4
Kleine Mantelmeeuw	3	4	2			4	5	3	21
Zilvermeeuw		45	25		16	8	14	23	131
Grote Mantelmeeuw		1			1	2	5	5	14
Holenduif	5	2	6				4	2	19
Houtduif**	171	161	1016	10	177	144	257	194	2130
Turkse Tortel	2		2			1			5
Grote Bonte Specht						1			1
Boommeeuw	6		4		2		4		16
Veldmeeuw	274	41	157		17	27	110	2	628
Graspieper	14	101	76	2	19	18	25	29	284
Waterpieper	2		3				4		9
Grote Gele Kwikstaart		1		1		3	1	4	10
Witte Kwikstaart	9	9	5		1	6		2	32
Beflijster			1						1
Merel						2	4		6
Kramsvogel	3	6	26		140	105	82	23	385
Zanglijster	6	2	3						11
Koperwiek	17	5	23		9	14	16	5	89
Grote Lijster	4		2		3	2			11
Staatmees	8								8
Pimpelmees	2					5			7
Staatmees							10		10
Kauw	79	159	126	4	95	103	239	91	896
Roek	13	16	18	1	15	16	21	12	112
Zwarte Kraai			14			11	18		43
Spreeuw	400	357	483	71	717	1119	1910	277	5334
Ringmus	11		6				9		26
Keep	4		23		2	2		3	34
vink spec	390	626	661	20	179	164	740	355	3135
Groenling		5					3	3	11
Putter	3	8	2		2	1	1		17
Sijs							1		1
Kneu	5	5	4				1		15
Barmsijs							1		1
Geelgors			1				2		3
Rietgors	7	3	9		7	4	1	1	32
TOTALEN :	1696	2059	3115	269	1898	2396	3932	1563	16928
wn uren	2	4	4	1	2	4	4	2	23

Behaag natuurlijk 2006: De resultaten!

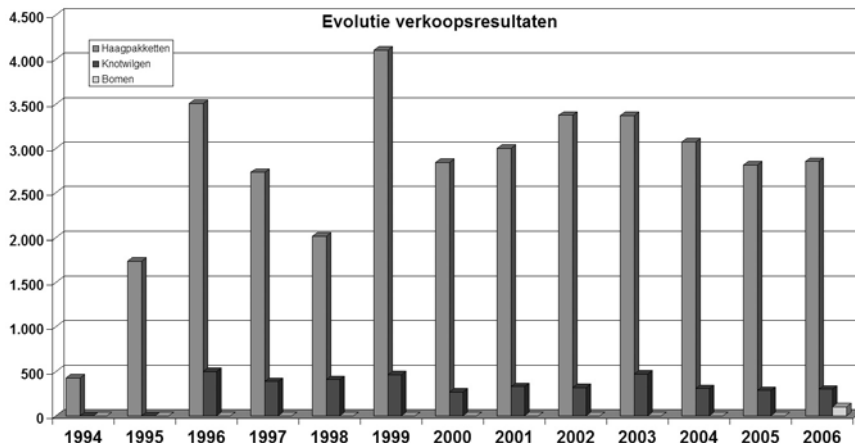
Luk Smets

Het succes van Behaag...natuurlijk blijft duren. **2852 haagpakketten** werden aan de man of vrouw gebracht. Dit is een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar. Tevens werden **299 knotwilgpoten** verkocht. Van het nieuwe aanbod, de **bomen**, werden er **103** verkocht. In totaal sieren 68.895 streekeigen planten de tuinen in onze ruime regio. En met regio bedoelen we hier een ruime strook die loopt van het zuiden van de provincie Antwerpen tot tegen Nederland, met een kleine onderbreking. Als Natuurpunt Antwerpen-Noord de gemeente Brasschaat of Brecht kan overtuigen, wordt dat gat opgevuld. Nieuw was dit jaar Schoten, dat in verkoop meteen de tweede plaats scoorde (na Kontich).

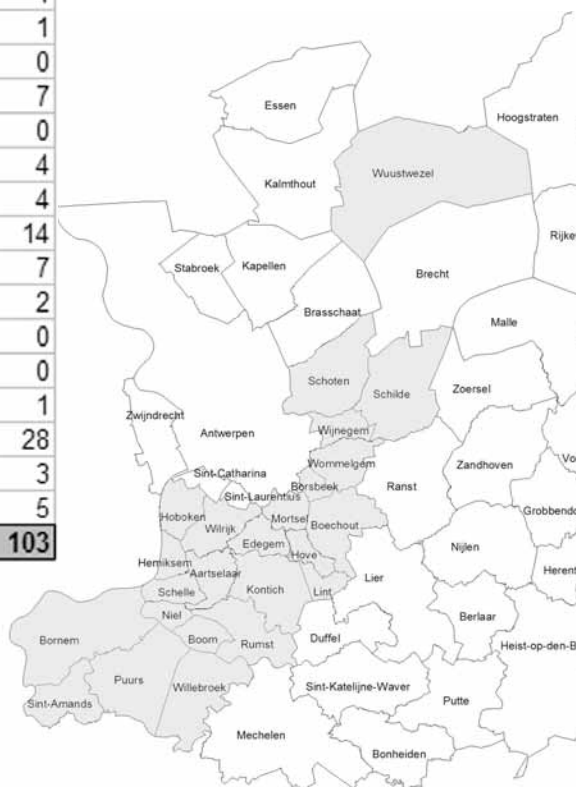
Met de campagne Behaag... natuurlijk werkt Natuurpunt alvast aan één van de doelstellingen van de vereniging: de herwaardering van kleinschalige natuur, zoals hagen, houtkanten en knotbomen.

De actie betekent ook financieel een belangrijke ondersteuning voor de Natuurpuntafdelingen, daar de beperkte winstmarge integraal naar hun werking gaat. Deze keert dus weer naar de gemeenschap via de aangeboden service of natuur-aankoopprojecten. De verkoop van knotwilgpoten is een extra financiële opsteker voor onze natuur-beheerders. Die worden immers uit eigen oogst geleverd.

De volledige resultaten zijn te vinden op website www.natuurpunt.be/behag
We danken de tientallen vrijwilligers en gemeentebeambten die zich samen voor deze actie hebben ingezet. De campagne is voor Natuurpunt een prima middel om blijvende contacten te leggen met actieve en enthousiaste medewerkers van de verschillende gemeentelijke Mina-raden, Milieu- en Groendienst van de gemeenten.

Gemeente	Pakketten	Knotwilg	Bomen
Aartselaar	108	0	8
Edegem	138	102	1
Hove	147	6	10
Wilrijk	10	0	2
Hoboken	12	0	0
Hemiksem	35	1	2
Niel	45	0	0
Schelle	79	0	3
Boom	39	0	1
Rumst	103	0	1
Bornem	159	5	0
Puurs	197	0	7
Sint-Amands	47	10	0
Willebroek	131	27	4
Kontich	300	25	4
Boechout	196	23	14
Lint	99	8	7
Mortsel	104	2	2
Borsbeek	46	10	0
Schilde	172	29	0
Wijnegem	108	1	1
Wommelgem	162	31	28
Wuustwezel	136	14	3
Schoten	279	5	5
Totaal	2852	299	103

Schoenen Torfs steunt de Hobokense Polder !

Gebruik géén draagtas en spaar voor meer natuur!

Schoenen Torfs heeft verschillende winkels die zich aan de rand van de steden bevinden en goed bereikbaar zijn. In elk van deze winkels loopt een **draagtassenactie**. Als de klant de papieren(!) draagtas aan de kassa weigert, schenkt Torfs 0,15 euro aan Natuurpunt. Het bedrag wordt meteen in een spaarpot gestoken ten voordele van de natuur in Vlaanderen! Sinds september 2001 bracht deze actie al **meer dan 50 000 euro** op!

Met jouw schoenen kopen wij natuur!

Wist je dat 'oude' schoenen meestal nog bruikbaar zijn? Toch belanden ze al te vaak in de vuilnisbak na een nieuwe aankoop. Je steunt de natuur door je oude schoenen binnen te brengen bij één van de vele winkels van Schoenen Torfs! Ze worden verkocht aan een recyclagebedrijf. Torfs schenkt de opbrengst van de actie aan Natuurpunt voor de aankoop en het beheer van natuurgebieden!
Bind de schoenen samen met de

veters of een elastiek. De enige voorwaarde is dat de schoenen nog draagbaar moeten zijn.

Leden ontvangen het hele jaar korting bij Schoenen Torfs

Als lid van Natuurpunt krijg je **10% onmiddellijke korting** bij de aankoop van nieuwe schoenen van Torfs! De enige voorwaarde is dat je een paar oude schoenen meebrengt. Vergeet dus zeker je lidkaart niet als

je gaat winkelen! Help mee en breng je schoenen binnen bij Torfs. Met deze actie recupereerden we al meer dan 120 ton schoenen in Vlaanderen! Samen nemen we een grote hap uit de afvalberg!

De Schoenen Torfswinkel in onze buurt, die de Hobokense Polder ondersteunt, is in TIR Shopping Center (St. Bernardsesteenweg)

Te koop !

Het is nog volop winter. Toch is het nu al een goed moment om mezen- en andere vogelkasten op te hangen in je tuin. Dan kunnen de vogeltjes nu al wennen aan de nieuwe nestgelegenheden.

Mezenkasten

We beschikken over een aantal houten vogelkastjes, die graag als wiegje zouden dienen voor jonge kool- of pimpelmezen.

Prijs: 10 euro.

Mussenbroedpotten

Je kan in onze afdeling ook mussenbroedpotten aankopen. Een aardewerken pot, heel gemakkelijk te bevestigen.

Prijs: 10 euro

Polderke

Keigoed voor de dorst én de natuur.

We kochten bij onze vrienden van Natuurpunt Antwerpen Noord enkele bakken Ekers amberkleurig bier met 6% alcoholgehalte aan.

Een flesje van 33 cl kost **1 euro + 10 cent leeggoed**. Vanaf 6 flesjes bezorgen we het bij u aan huis Gezondheid!

Bestellen van deze producten kan door betaling van het juiste bedrag op onze rekening (zie blz. 2) met vermelding "mezenkast", "mussenpot" of "Polderbier" (met aantal flesjes). Gratis levering aan huis binnen de afdelingsgrenzen (2660 en 2020).

Vogels voeren en beloeren

Natuurpunt Hobokense Polder doet mee ! En jij ?

Net als vorig jaar nemen we met onze afdeling deel aan het winterproject Vogels voeren en beloeren. Ook jij kan thuis deelnemen.

Waarom is het belangrijk vogels in de winter te voeren?

De beste voedertafel is een natuurlijke tuin met besdragende struiken, uitgebloeide bloemen en bladeren op de grond tot in het voorjaar. Daar valt voor de merel en het roodborstje altijd wat te vinden!

Zuiver biologisch gezien hoef je vogels niet bij te voeren. Toch zijn er een aantal redenen waarom je tuinvogels in barre tijden kan voeren. Allereerst verteren vogels bij strenge vorst snel hun vetreserves om hun hoge lichaamstemperatuur van zo'n 40° te behouden. Een winterkoninkje kan in een koude winternacht wel 10% van zijn lichaamsgewicht verliezen! De dagen zijn ook kort, waardoor er weinig tijd is om voedsel te zoeken.

Bovendien is het natuurlijke voedselaanbod van vogels de voorbije decennia sterk afgenomen door verstedelijking, industrialisering en intensivering van de landbouw. Allemaal redenen om het de vogels iets makkelijker te maken. Daar komt bij dat het een bijzonder leuke manier is om uw tuinvogels beter te bekijken.

Hoe kan je vogels voeren?

Veel vogelsoorten zoeken hun voedsel van nature op de grond. Een sneeuwvrije plek is dan ook een

geschikte voederplaats, liefst in de buurt van struiken of een haag, zodat vogels bij gevaar snel een veiliger plek kunnen vinden.

Het voordeel van een overdekt voederhuisje is dat het voeder beschermd is tegen regen en sneeuw. Een open voederplank daarentegen heeft weer het voordeel dat deze makkelijk toegankelijk is. Een open voederplank moet opstaande randen hebben van enkele centimeters. Openingen op de hoeken zorgen voor de afvoer van regenwater.

Het is bovendien belangrijk dat je de voedertafel regelmatig schoonmaakt met heet water en een borstel (nooit chemische producten gebruiken!). Dit voorkomt dat vogels ziek worden van beschimmeld en rottend voedsel. Daarnaast kan een vervuilde voederplan een besmettingshaard zijn waar vogels elkaar besmetten met ziektekiemen.

In de winter zijn vogels verzwakt en daardoor extra kwetsbaar. Let op dat de plank of het huisje zo staat opgesteld dat er geen kat bij kan. Plaats ze daarom op minimaal 1,50 meter van de grond

Tel je tuinvogels!

Als je in de tuin een voederplaats maakt, zal je versteld staan van de

aantallen en verscheidenheid aan vogelsoorten die op bezoek komen. Er valt heel wat te ontdekken over onze tuinvogels, zowel over de algemenere soorten zoals de merel, maar ook over de zeldzamere zoals de goudvink. Om een idee te krijgen van de tuinvogels in jouw tuin en in de Vlaamse tuinen, worden er elk jaar tellingen georganiseerd.

Ook jij kan maandelijks meetellen tot 31 maart of als je minder tijd hebt, in het **Vlaams telweekend op 3 en 4 februari 2007**.

Veel succes en hartelijk bedankt.

Een **waarnemingsformulier** kan je downloaden op onze website www.hobokensepolder.be of telefonisch aanvragen bij Ria Thys, 03/289 73 66.

Je kan op dit nummer ook terecht om een folder te bekomen met nuttige wetenswaardigheden om je te ondersteunen bij het tellen.

Geen geschreven verslag, maar wel enkele leuke beelden van de **Poëzie wandeling** van 10 september 2006. Hartelijk dank aan initiatiefneemster **Daniëlle Van Nieuwenhuysen!**

Zaterdag 26 augustus 2006: Uitstap naar de Kalmthoutse Heide

Gids : André Van den Bosch

Leiding : Danny Jonckheere

Aantal deelnemers: 7

Verslag: Chris Verwaest

Om 9.30 u worden we aan De Vroente, het Natuur Educatief Centrum van de Kalmthoutse Heide, begroet door onze gids André Van den Bosch. André is de bezieler van De Heidevalken, een club opgericht door enthousiaste natuurgidsen die de heide als hun achtertuin beschouwen. Hij schetst voor ons de historiek van de Kalmthoutse Heide, nu behorend tot het grensoverschrijdende Grenspark De Zoom-Kalmthoutse Heide. Het gebied omvat heel diverse biotopen - bossen, vennen, duinen, droge en natte heide - waarmee André ons tijdens een heel gevarieerde wandeling laat kennismaken. Al deze biotopen zijn ontstaan door ingrepen van de mens. Overbegrazing veroorzaakte zandverstuiving en duinvorming. Deze duinen werden vaak afgegraven voor zandwinning, bijv. voor de aanleg van spoorwegbermen. De intensieve turfwinning deed de grote vennen ontstaan zoals de Putse Moer en het Stappersven. Kleine, arme boeren beweidden de heide met schapen en koeien. Ze plagden en maaiden en zo bleef het open karakter van het landschap met typische fauna en flora bewaard. Ondanks dit grondig ingrijpen van de mens werd er toch een evenwicht gevonden tussen natuur en cultuur.

Op onze wandeling zien we al gauw de typische heideplant, het pijpenstrootje. Arme boeren gebruikten het gras als dakbedekking i.p.v. het duurdere riet en ze maakten er ook korven en touw mee. Prachtige Corsicaanse en grove dennen sieren het landschap. Deze bomen werden in het begin van de 20ste eeuw aangeplant om de ontbossing door mens en dier tegen te gaan. Vandaag wordt met beheerswerken het teveel aan dennen ingeperkt want het open heidelandschap moet bewaard worden. We zien dat de hete, droge maand juli en de natte maand augustus hun sporen hebben nagelaten.

Grote oppervlaktes struikheide zijn helemaal of gedeeltelijk verdord. Op veel plaatsen overheerst een bruinrode tint, waar we in de nazomer eigenlijk een paars bloeiend tapijt verwachten. Maar toch zijn de vergezichten adembenemend, zeker als we boven op een duin staan. André legt voor de leken nog eens het verschil uit tussen struikheide (*Calluna Vulgaris*) en dopheide (*Erica*). In het zand zien we kleurschakeringen, donker, soms bijna zwart zand. Dit bodemtype, ontstaan door een eeuwenlang proces van erosie en infiltratie, noemt men podzol. De benaming komt uit het Russisch en betekent "lijkend op as".

We wandelen nu door een heel andere biotoop, een loofbos, waar we de groene specht horen. Vroeger heette dit de Stuiverschhoek, omdat de arme boeren hier een huisje mochten bouwen en slechts enkele stuivers accijns moesten betalen. Langs weilanden komen we terug in het heidegebied waar we het Duinenpad volgen tot bij de brandtoren. Niemand van ons heeft zin om de toren te beklimmen, maar we vinden vlakbij een heel mooi stukje natte heide met typische flora, klokjesgentiaan en zonnedauw. Om van het mooie blauwe klokje een close-up te maken, daar heb ik wel een natte broek voor over! We gaan verder door het raster naar het huidige hoogste punt van de Kalmthoutse Heide, nl. De Hazeduinen, waar we ons 26,5 m boven de zeespiegel bevinden. Het is hoog tijd om een hapje te eten

en dat doen we op het terras van Passe Vite aan de Putse steenweg. "Vite" is niet het juiste woord, want we laten ons verleiden door lekkere soep, rijstpap en appelbeignets. Zo loopt onze lunch wel wat uit en André moet noodgedwongen de namiddagwandeling wat inkorten. Hij leidt ons langs de plaats waar vroeger de oude schaapsstal stond, en die plek is nog duidelijk zichtbaar in het landschap. Hier vertelt onze gids uitvoerig hoe onze voorouders op de heide landbouw beoefenden. Met een tekening illustreert hij hoe een potstal eruit zag: lagen plaggen afgewisseld met lagen mest die telkens door de schapen werden aangedrukt en zo op de duur een hoge stapel vruchtbare mest vormden. We stellen ons de arme schaapjes al voor, met hun rug tot tegen de zoldering geplakt!

We genieten van de kleurschakeringen van de bloeiende en verschroeiende heide met daartussen het groene pijpenstrootje en de lichtgele snavelbies. De pollen, ook horsten genoemd, zijn een ideale nestelgelegenheid voor watervogels. De vogelkenners in het gezelschap bemerken op een heidestruikje een paapje, een heel mooi vogeltje met een wit oogstreepje en een oranjegeel borstje. André is heel blij met deze verrassende waarneming. We passeren een grote gedenksteen, eigenlijk een oude oliepers, waarop een uitspraak van Cicero te lezen staat: "met de natuur als gids is het onmogelijk te verdwalen".

De steen is een hommage aan de Antwerpse vereniging voor Natuur- en Stedenschoon, die al voor de 1ste wereldoorlog pleitte voor de oprichting van een natuurreservaat. Het werd wachten tot 1941 op de erkenning tot beschermd landschap en zo werd de Kalmthoutse Heide een van de eerste natuurreservaten van ons land.

Binnen een omheind stukje staan enkele jeneverbesstruikjes, gestekt van oude planten. De jeneverbes is eigenlijk ook een typische heideplant, die men misschien wel terug kan introduceren in dit landschap.

We wandelen langs de Putse Moer, één van de grootste vennen in het gebied (Stappersven is het grootste), waar we een mooi uitzicht krijgen. Danny en Frans speuren naar watervogels en noteren alvast dodaars en kuifeend. Boerenzwaluwen scheren door de lucht. We passeren nog enkele prachtige plekjes natte heide waar we veenmos opmerken en zonedauw in bloei kunnen bewonderen. Op de terugweg maakt André ons attent op de zandzegge, een plant met een wortelstok die onder het zand voortloopt. Aan elke vierde knoop kan een nieuw plantje opduiken. Zo zit deze leerrijke en interessante uitstap er bijna op, maar André en zijn echtgenote Jo verwachten ons nog thuis voor een stukje taart en een kopje koffie. Daar zeggen we niet neen tegen en zo wordt deze leuke dag nog heel gezellig keuvelend afgesloten. Hartelijk dank aan André voor het puik gidsen en aan Jo voor de welgemeende gastvrijheid !

Zondag 22 oktober 2006 Neteboorden, vergezichten en paddenstoelen nabij Heist-op-den-Berg

Gidsen: Wilfried Wouters, Paul Welters en Julien De Groof

Leiding: Danny Jonckheere

Aantal deelnemers: ca. 20

Verslag: voorm: Pascale Crauwels - nam: Chris Verwaest

Om 8.20 u stonden een 20-tal mensen klaar om naar Heist-op-den-Berg te vertrekken waar we, zoals u kan lezen een vol programma aangeboden kregen. Omstreeks 9.45 u zijn we vertrokken aan de mooi gerenoveerde 15de eeuwse kerk van Hallaar waar een plaatselijke gids ons wat geschiedenis bijbracht over de streek. We passeerden een oude schrans (waar in de tijd van de Spanjaarden mensen onderdak vonden) en zagen in het water (dat als omwalling diende) een dikke laag aarvederkruid groeien. We kwamen vrij snel in de Netevallei aan de voet van de Heistse Berg. Een eindje verder hadden we een mooi zicht op het hogergelegen gebied en konden we de berg die circa 46 m boven de zeespiegel gelegen is, aanschouwen. Ondertussen kregen we ook uitleg over de werken die de stad en de plaatselijke Natuurpuntvereniging de laatste jaren hadden uitgevoerd: o.a. het aanleggen van hagen en struiken om de vogelpopulatie en het insectenbestand aan te moedigen. De aanplanting van deze inheemse soorten zoals meidoorn, sleedoorn, spork, haagbeuk en hazelaars zorgen hier voor een mooi natuurlijk houtscherm langs het wandelpad.

Eens aangekomen in het lager gedeelte dat regelmatig overstroomt, kregen we weer een heel ander landschap te zien. Het grasland van circa 5 ha dat regelmatig wordt bewerkt en gehooïd, verbergt ook nieuwe plantensoorten zoals het moerasviooltje, de wateraardbei, melkeppe en waternavel.

Nadat we het natte weiland hadden overgestoken, beklommen we de boorden van de Nete waar ooit een overzet was om de dorpingen naar de overkant te brengen. Het veer lag aan een touw (een zeel of

ziel) en de man die het bediende kwam uit Nederland. Hij kreeg de bijnaam "Pin" vandaar de naam Pinzielekepad. Om over te steken moest men betalen en men kon op een soort eilandje uitrusten of een pintje drinken in "den engel van het eiland".

We ontdekten op onze tocht ook het rapunzelklokje en het duizendblad en zagen aalscholvers in hun vlucht boven het water. De kwaliteit van het Netewater is er de laatste jaren sterk op vooruit gegaan. De index voor de waterkwaliteit is van 2 naar 7 gestegen wat maakt dat er ook veel meer leven (kevers, vliegjes, larven) en zelfs vis in het water zit.

We zetten onze wandeling verder door een ander gebied "De Averegten" afgeleid van "Aver" of Ever (wilde varkens) en "eg" of heg wat zoveel betekent als omheinde varkensbossen.

De herfst had zijn intrede gedaan en we konden nog een hele tijd genieten van de mooie omgeving.

Het sinds 1999 aangelegde wandelpad en de bossen met nieuw aangeplante zomereik, lindebomen en gewone es vormen de verbinding tussen de twee gebieden (Hallaraard en Averegten) die we in de voormiddag doorkruist hebben.

Aangekomen in het plaatselijk lokaal van Natuurpunt kregen we tegen een zeer democratische prijs overheerlijke verse groentensoep aangeboden.

Iedereen was tevreden en genoot duidelijk van de middagpauze.....

Na de lunch met lekkere versgemaakte soep in het lokaal van Natuurpunt Grote Nete in Hallaar staat er ons nog heel wat leuks te wachten. Op weg naar de auto's genieten we even van een kleurrijke vlinderpracht. In een zalig herfstzonnetje fladderen talrijke atalanta's en dagpauwogen vrolijk van bloem naar bloem.

Eerstvolgende stop is het Hoogbergbos boven op de Heistse berg waar 46 m boven de zeespiegel de unieke watertoren van **Heist-op-den-Berg** staat; enig omwille van de combinatie **water- en uitkijktoren**.

Om het toerisme in de streek te bevorderen stond er al sinds de jaren

30 een ijzeren uitkijktoren op de berg. Toen Pidpa eind jaren '50 een watertoren liet bouwen, besloot men een uitkijkgallerij te voorzien, omdat ondertussen de oude uitkijktoren was afgebroken. We kunnen kiezen tussen 138 treden en de lift, en de keuze is snel gemaakt... trappen natuurlijk! Een kleine fysieke inspanning en we worden beloond met een prachtuitzicht naar de 4 windstreken. Paul Welters heet ons welkom en geeft eerst een woordje uitleg over de werking van de watertoren. Het water dat naar de toren wordt gepompt, is grondwater, gewonnen in Westerlo. Er zijn 2 waterkuipen, een van 200.000 l om Heist zelf te bevoorraden en een van 600.000 l die dient als doorgeefluik voor andere watertorens. Door de hoogteligging vormt het water in de kuipen een reserve aan water op druk; de toren fungeert als druk- en debietregelaar. Bij ideale weersomstandigheden is het verste zicht 43 km in vogelvlucht, tot aan de koeltorens van Doel. Vandaag met lichte bewolking en zon hebben we met het blote oog 15 à 20 km zicht, tot aan de Sint-Romboutstoren te Mechelen. Na wat speuren door de verrekijsker zien we de blinkende bollen van het Atomium, heel scherpe ogen zien zelfs de

kathedraal en de boerentoren in Antwerpen! Naamplaatjes maken ons wegwijzen en we genieten van de herfstkleuren van de omliggende bossen en de Netevallei. De Beerzelberg, meer dan 50 m hoog, rijst op in het landschap. Er wordt ook naar vogels gespeurd en opmerkelijk als hij is heeft Danny buizerds in het vizier.

Tijd om terug te keren naar de begane grond want aan de Pallieterhoeve op de grens tussen Booischot en Hulshout worden we opgewacht door Julien De Groof die ons meeneemt voor een **paddenstoelenwandeling door de Herenbossen**. Al gauw blijkt dat Julien een echte spraakwaterfall is. Als opwarmertje krijgen we een interessante uitleg over het verschil tussen paddenstoelen, zwammen en schimmels. Hij laat ons verstaan dat deze organismen zomaar niet bij het plantenrijk kunnen ingedeeld worden. Ze zijn een onmisbare schakel in de kringloop van de natuur. In tegenstelling tot planten en bomen bevatten paddenstoelen geen bladgroen en kunnen ze dus geen energie uit het zonlicht halen. Eigenlijk zijn het de vruchtlichamen van een ondergronds netwerk van draden en strengen, de zwamvlok (het mycelium), die zijn voedsel uit de humuslaag en uit dood (of levend) hout haalt. Dus net als mens en dier moeten ze hun energie uit levende of dode organismen halen. Genoeg "gezwamd" nu, we gaan op zoek naar mooie en interessante exemplaren!

Op dode takken vinden we het meniezwammetje, het fraaie gewei-zwammetje en de porseleinzwam, die alleen op dood beukenhout voorkomt. Russula is een soort met veel variëteiten die als voedsel dienen voor de dieren in het bos; onze gids toont ons de regenboogrussula, de zwartpurperen en de geelwitte russula. De kurkachtige berkenzwam kan gebruikt worden als vloeipapier, als wetsteen, zelfs als zilver- en tinpoets. Dat moeten we eens uitproberen. Nog zo'n nuttige zwam is de tonderzwam, een buisjeszwam die we op dode of afstervende loofboomstammen terugvinden. Hij dankt zijn naam aan het vroegere gebruik van de vezelige reepjes in een tondeldoos, eigenlijk de voorlo-

per van de aansteker, die diende om vuur te maken. Een stukje tondelzwam werd met een mes geschraapt en het pluizig materiaal dat zo ontstond, was zeer geschikt om met een vonkje te laten ontbranden, vervolgens uit te blazen en indien nodig weer aan te wakkeren.

Tijdens de mooie boswandeling die ons af en toe op minder betreden paadjes brengt, maken we kennis met talrijke paddenstoelsoorten, te veel om op te noemen maar met namen die soms echt tot de verbeelding spreken: doolhofzwam, spekwordestzwam, franjehoeedje, elfenschermpje, heksenschermpje, knotsvoetrechtterzwam (in de volksmond ook "pisser" genoemd omdat er water uitkomt als je er in knijpt), radijsvaalhoed (die echt naar radijsjes geurt). Onder het loepje openbaart zich een wonderlijke wereld als we naar de parelstaafzwam en de kopergroenbekerzwam kijken. We kunnen het niet laten even op een aardappelbovist te trappen en zo miljoenen sporen te laten ontsnappen. De kale inktzwam bevat een bestanddeel dat misselijkheid en hoofdpijn veroorzaakt na het drinken van alcohol. In de geneesmiddelensector wordt deze stof onder de naam antabus voor de behandeling van alcoholverslaving gebruikt. Na al dat gezwam hebben we dorst gekregen, maar benieuwd wie er nu een stevige pint zal durven drinken!

We sluiten de dag af in de **Pandoerenhoeve**, een gezellige taverne bij de gerestaureerde 17de eeuwse Kaasstrooimolen in Heist-op-den-Berg. De naam Kaasstrooi is verbonden met de turfstekerij en verwijst naar een gewas dat er veel voorkwam, misschien een soort buntgras. De Pandoerenhoeve, een vroeg 17de eeuwse lemen langgevelhoevetje dat tot 10 jaar geleden in Schriek stond, maar daar met de sloop werd bedreigd, werd hier weer opgebouwd door de heemkundige kring "Die Swane". Bij de Leuvense stoof laten we ons de kriekskes met frikadellen goed smaken. Voor we huiswaarts keren nog een welgemeende merci aan Frans en Danny voor deze schitterende dag en zoals altijd hadden de afwezigen weeral eens ongelijk!

BPA Hollebeek - Wim Mertens

In ons tijdschrift van april 2006 kon u een uitgebreid artikel lezen over het BPA Hollebeek. Toen handelde het over een voorontwerp dat nu verder is uitgewerkt tot een ontwerp. Dit ontwerp-BPA is ondertussen onderwerp geweest van een openbaar onderzoek dat liep tot 16 december 2006.

BPA's of Bijzondere Plannen van Aanleg zijn, net als het gewestplan, overblijfselen van de oude wetgeving op ruimtelijke ordening daterend uit 1962. Ze worden momenteel vervangen door structuurplannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP's). Het BPA was oorspronkelijk bedoeld als lokale verfijning van het gewestplan. De stedenbouwkundige voorschriften in het BPA leggen gedetailleerd vast welk grondgebruik mogelijk is binnen een bepaalde gewestplanbestemmingen. Dit kan bijvoorbeeld gaan over de toegelaten types wegverharding in parkgebied, welke gebouwen mogelijk zijn in recreatiegebied of hoeveel verdiepingen een huis in een bepaald woongebied mag tellen. Via een BPA kan/kon echter ook de gewestplanbestemming worden aangepast. Dit achterpoortje van de gewestplannen werd vanzelfsprekend erg populair. Hierdoor is veel open ruimte en groengebied de schop op gegaan.

Het **BPA Hollebeek** is in dit opzicht echt bijzonder. In tegenstelling tot vele andere BPA's heeft het als doelstelling de open ruimte te vrijwaren en nieuw openbaar groen in de stedelijke omgeving te creëren. Bovendien werd het planningsproces gekenmerkt door een voortreffelijke communicatie: zonder wettelijke verplichting werd een informatiewandeling en een hoorzitting georganiseerd. Meer details over dit alles zijn terug te vinden in het vorige artikel.

Zeer positief aan het plan is het feit dat de groenzone aan de Hollebeekstraat parkgebied wordt, waardoor de dreigende verkavelingen definitief tot het verleden behoren. Het actiecomité Hollebeek, gesteund door Natuurpunt, ijvert al jaren voor het behoud van dit belangrijk stukje stadsgroen. Ook de oeverzone die

langsheen de hele beek wordt voorzien met de mogelijkheid om een wandel- en fietsverbinding tussen de Zwaantjes en het Schoonselhof te creëren is toe te juichen, evenals het behoud van de volkstuinten en het voorzien van een recreatief bosje. Het behoud van het parkgebied op de Wilrijkse kant van de vallei lijkt op het eerste zicht ook positief. Grote delen van het parkgebied zijn in realiteit echter garageboxen, tuinen en een tuinbouwbedrijf. Om het parkgebied effectief te realiseren moeten deze worden onteigend. Daarom zit bij het BPA ook een erg ruim onteigeningsplan dat o.m. het hele parkgebied omvat. Hierop staan de gronden aangeduid die de stad door goedkeuring van dit BPA mag onteigenen. Dit betekent volgens de bevoegde stadsambtenaar niet dat de onteigeningen effectief en in de nabije toekomst zullen plaats vinden, want dit BPA is een plan dat op de middellange termijn zal worden uitgevoerd.

Spijtig genoeg kregen de betrokkenen wel een brief van de stad Antwerpen in de bus waarin te lezen staat dat ze in het kader van het BPA zullen worden onteigend, zonder veel verdere duiding of verantwoording. Een flater op het vlak van communicatie! Het is zeer goed te begrijpen dat de hele buurt op stelten staat. Tussen haakjes, het is zo dat je er bij onteigening van woning of bouwgrond financieel niet slecht vanaf komt, je krijgt een realistische prijs.

Maar emotioneel ligt dit natuurlijk anders.

Deze geplande onteigeningen zijn zeker moeilijk te begrijpen als we zien dat een bestaand groen stukje beekvallei aan Hobokense zijde toch zal worden verkaveld! Dit eikenbosje werd, in tegenspraak met de eigen doelstellingen, niet in het BPA opgenomen. Aan de ene zijde van de beek een bos kappen om er huizen op te zetten en aan de andere zijde mensen een (groot) stuk tuin afnemen om openbaar groen te creëren, logisch is anders.

In **ons bezwaarschrift** op dit BPA blijven we dus pleiten om de verkaveling aan de Salesianenlaan alsnog te weigeren en het bestaande bos in te richten als openbaar groen en de onteigeningen aan de andere zijde van de beek te beperken tot het noodzakelijke en haalbare. Noodzakelijk om de doelstellingen van het BPA te realiseren is volgens ons het onteigenen van een brede strook langsheen de oever van de beek. Haalbare onteigeningen lijken ons eventuele illegale bouwwerken, volkstuinten en de gronden van het huidige tuinbouwbedrijf op het moment dat de activiteiten worden stopgezet.

Tenslotte hopen we echt dat het kind niet met het badwater wordt weggegooid. Dit is een bijzonder goed plan. Een te ruim onteigeningsplan en een communicatieve flater van een schepen mogen dit plan niet kelderen!

Speciale werkdagen voor het KIJK.punt !!! We hebben ook jouw hulp nodig !!!

In dit Polder.blad (blzn 10 en 11) kan je uitgebreid lezen wat er de voorbije maanden allemaal gebeurd is aan het KIJK.punt.

Je vindt er ook een oproep om eens (of meerdere keren) te komen helpen bij het vullen en stapelen van zandzakken. Een klus, waarbij jong (vanaf 15 jaar) en oud, man en vrouw, zeker zijn/haar inbreng kan hebben.

Om tegen 31 maart het KIJK.punt liefst helemaal klaar te hebben (of toch minstens bruikbaar door het publiek) plannen we nu al een aantal werkdagen, waarop we je van harte uitnodigen.

- Zondag 14 januari van 10 u tot 13 u. Deze beheerday is reeds aangekondigd in de kalender. Maar we gaan de hele voormiddag besteden aan het KIJK.punt.
- Zaterdag 27 januari, eveneens van 10 u tot 13 u. Een extra voormiddag met dezelfde werktak.

Geef bij voorkeur even een seintje aan Danny (03/82 84 03). Kwestie van voldoende koffiekoeken te voorzien voor alle medewerkers.

Afspraak aan Station Hoboken Polder, Berkenrodelei om 10 u. Best waterdicht schoeisel, werkhandschoenen en werkkledij meebrengen.

Je kan ook nog op een andere manier aan de slag. **Kan je 6 à 10 mensen samenbrengen om vóór 31 maart op een zelf gekozen moment zandzakken te vullen?** Geef dan een seintje aan Gilbert (03/825 12 75) of Wim (03/216 93 62). Wij gaan dan op zoek naar deskundige begeleiders.

Activiteitenkalender

Activiteiten, waar je je op voorhand moet voor inschrijven, zijn in vet gemarkeerd.

- 13/14 jan **Waterwildtellingen**
Zo. 14 jan Natuurbeheer
Wo. 17 jan Bestuursvergadering in De Schorren
Wo. 24 jan **Cursus Watervogels: les 1**
Wo. 31 jan **Cursus Watervogels: les 2**
3/4 feb Telweekend Vogels voeren en beloeren
Za. 3 feb Gezellig samenzijn en Alg. vergadering met quiz en hapjes !
Zo. 4 feb **Cursus Watervogels: praktijkuitstap**
Za. 10 feb Natuurbeheer: plaats en paddenscherp !!!
17/18 feb **Waterwildtellingen**
Zo. 18 feb **Bustocht naar Zeeland** (= praktijkles 2 van cursus Watervogels)
Wo. 21 feb Bestuursvergadering in Zaal Moretus!
Zo. 11 ma Natuurbeheer
17/18 ma **Waterwildtellingen**
Za. 17 ma Een fotoreis door Bolivia
Zo. 18 ma Lentewandeling in de Hobokense Polder
Wo. 21 ma Bestuursvergadering in Zaal Moretus !
Za. 24 ma Algemene vergadering van Natuurpunt
Ma. 9 apr **Voorjaarsflora in het Leuvense**

In januari, februari en maart: tweewekelijks op woensdag: natuurbeheer met de Goudklompjes. Voor info contacteer: Gilbert Van de Velde, 03/825 12 75 of André Van Langenhove, 03/288 00 81

Cursus Watervogels in de winter:

Theorie: 24 en 31 januari
Praktijk: 4 en 18 februari

Artikels voor het volgende Polder.blad - met verschijningsdatum 1 april 2007 - dienen bij de redactie te zijn op **28 februari 2007** (zie colofon, blz. 2)

www.hobokensepolder.be

Met medewerking van het district Hoboken

AFZENDER en VU
Luk Smets
J.F.Kennedylaan 22
2630 Aartselaar
Afgiftekantoor 2660 Hoboken 1